KIRCH

MAGNE

NATUR

REGNUM

K 31206/A/1 1668
Schott 11406 Amm
N IX 2
17
DR. ERNST DARMSTAEDTER
No. 811
COLLECTION

Arcanis nodis
Ligantur mundus
Indeclinabiliter.
Preſſa reſurget.
ATHANASII KIRCHERI
Regnum Naturæ
Magneticum
in triplici Magnete
Inanimato Animato
Senſitivo diſpoſitum.
natura natura delectatur
A
B
C

10605 A

ATHANASII KIRCHERI
E Soc. JESU
MAGNETICUM NATURÆ REGNUM
SIVE
DISCEPTATIO PHYSIOLOGICA
De triplici in Natura rerum MAGNETE, juxta triplicem ejuſdem Naturæ gradum digeſto

I N A N I M A T O
A N I M A T O
S E N S I T I V O

Qua occultæ prodigioſarum quarundam motionum vires & proprietates, quæ in triplici Naturæ Oeconomia nonnullis in corporibus noviter detectis obſervantur, in apertam lucem eruuntur, & luculentis argumentis, experientia duce, demonſtrantur.

Ad Inclytum, & Eximium Virum
ALEXANDRUM FABIANUM
Novi orbis Indigenam.

AMSTELODAMI.
Ex Officina Johannis Janſſonii à Waesberge
&
Viduæ Elizei Weyerſtraet.
Cum Privilegio.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

Sapientiſsimo Viro

ALEXANDRO FABIANO

Angelopolitano Novi Orbis indigenæ, inſigni Theologo, Philoſopho, & Mathematico, nec non in Mexicano Regno Congregationis CHRISTI *Presbyterorum Secularium inſtitutori Munificentiſsimo Felicitatem precatur.*

ATHANASIUS KIRCHERUS
E Soc. JESU.

COnſideranti mihi, Vir Sapientiſſime, admirandum illud, ferrum inter, & Magnetem conjugium, mox menti

Claudianus ille luſus ingenio tumido confertus obverſatur.

Quis calor infundit geminis alterna metallis
Fœdera? quæ duras jungat diſcordia mentes?
Flagrat anhela ſilex, & amicam ſaucia ſentit
Materiem, placidoſque Chalybs cognoſcit amores.

An non mirum, ipſos lapides ſuos pati affectus? ferrumque ſuis mulceri illecebris, rigido regnare in pectore flammas? Verùm enimverò pro nihilo hæc meritò cenſeri debent, ſi cum po-

tenti illo magnetiſmo comparentur, quo duo occulta ſymphatici affectus motione excitati in inſolitos mutuæ benevolentiæ affectus exardeſcunt, ut proindè trita illa apud Ethicos (*Utrum amor inter duos ſibi incognitos exerceri valeat,*) controverſia, aſſertione pluſquàm veridica deciſa videatur. Mentem meam paucis aperiam. TU Vir ampliſſime, Novi Orbis, ego Europei incola, ignotus uterque utrique: TU forſan caſu in nonnulla operum meorum volumina

incideras, & dum in tanta argumentorum varietate, eam majori forſan, quàm tenuis mea opera merebatur, veneratione ſuſpiceres, abſque ulteriori moræ prolongatione, ad Authorem non ſolùm cognoſcendum, ſed & quâm arctiſſima amicitiæ neceſſitudine tibi devinciendum, literas ad me tanta verborum energia, tot tantiſque benevolentiæ ſignis exornatas dediſti, ut neſciam, quomodò occulta, ac ſagaci illa ingenii, morum, ſtudiorumque concitatione,

tatione, paranympha ſympathia, tandem acciderit, ut me vel ex remotiſsimo Orbis Americani angulo tibi præſentem, potenti illo homœotropias magnetiſmo attractum ſtiteris. Mirabar, & ego polypædiam omniumque bonarum artium cultum in TE novi Orbis Indigena; Imò in peregrinis illis Americæ Regionibus, ignotiſque nobis Cœli partibus, virum tot virtutum ſubſidiis inſtructum, tot à Deo chariſmatum prærogativis dotatum reperiri,

ri, non mihi perſuadere poteram; donec reciproco literarum commercio, jam ab aliquot annorum curriculis cepto, ab omni evolutus ambiguitate TE non Indum origine, ſed ex illuſtri Genuenſium Fabianorum Familia, ortum Hiſpano inſertum ſtemmati; omni exceptione majorem inveni: Acceſsit hiſce omnibus innocens & inculpatæ vitæ TUÆ integritas, præ fervido ſociata Chriſtianæ Religionis promovendæ zelo, & ſollicitudini, qua in-

inſtimulatus Angelopoli, Mexicani Regni Urbe celeberrima Eccleſias fundaſti, novam Congregationem Presbyterorum ſecularium, quam Chriſti vocas, inſigni munificentia inſtituiſti, cujus ſubſidio, quam eximia Deoque grata beneficia Eccleſiæ in converſione Barbarorum præſtiteris, grata æterno nominis TUI cum honore poſteritas fatebitur.

Hiſce mutuis neceſsitudinis vinculis adſtricti, dum ego TE TUAQUE, TU me

me meaque attentius conſideras, accidit, ut ex mutua utriuſque admiratione, conſtans & ſolidus ille mutui amoris affectus exortus ſit, quem, ne otioſus foret, ſingularis excepit liberalitas & munificentia, quam non nudis verborum lenociniis, ſed pretioſis ex novo Orbe ad me tranſmiſsis muneribus conteſtari voluiſti; & dum beneficiis continuis me tantùm non obruis, liberalis ille ac inſolitus Tibi ad benefaciendum animus, parem in me gratitudinis affe-

ctum peperit, quo agitatus nudo ſolùm illo literarum commercio minimè acquieſcendum exiſtimavi; ſed qualis quantuſque ALEXANDER ille FABIANUS eſſet, toti Orbi literario, hoc præſenti opuſculo de triplici Magnete manifeſtandum duxi, ut vel ex ipſo triplex ille inſolubilis Magnetiſmi nodus, quo ego TE, TU me tibi adeò potenter devinxiſti, veluti perenne foret initæ nos inter amicitiæ, fœderis, amoriſque immortale teſtimonium.

Vale

Vale vir ampliſsime, unicum amicitiæ meæ decus. Vale Deo, Novi Orbis bono, TIBIQUE, diù ſuperſtes.

Ex Collegio Romano Kalend. Januarii 1667.

Præ-

PRÆFATIO
AD
LECTOREM.

CVm jam multorum annorum decurſu haud infrequens cum Patribus noſtris ex India hùc Romam advenis, de variis rariori-buſque, quas India, tum in lapidibus pretioſis, tum in plantis animalibuſque proferre ſolet, commercium mihi fuerit; Accidit ut ex mutuo illo literariæ negotiationis commercio rara prorſus, & inſolita ab iis obtinuerim. Inter cæteros verò, qui Muſæum meum hujuſmodi munerum oblatione locupletarunt, fuere P. Franciſcus Dorville, & P. Ioannes Gruberus, quorum ille ex China per incognitas hucuſ-

que

que Tartariæ Nationes, quas in China noſtra illuſtrata deſcripſimus, in Mogoris Regnum appellens, ingentibus itinerum laboribus fractus, Agræ Mogorici Imperii Metropoli, ultimum vitæ diem obiit, vir ob vitæ morumque integritatem longiori vita dignus; Hic verò individuus longiſsimi itineris comes, proſpera & incolumi valetudine uſus, unà cum P. Henrico Roth inconfuſibili in expeditione Chriſtiana Mogorici Regni Operario, huc Romam appulit, & quæ admiratione digna ſecum attulerat, ea qua par eſt fide, & ſinceritate Germana, liberali ſane manu mihi communicavit; Quibus ſequentibus annis ſucceſsit P. Sebaſtianus d' Almeida Luſitanus ex India Orientali negotiorum cauſa huc Romam miſſus, complura earum rerum, quarum virtutes, & proprietates ſat de-

depradicare non poterat, contulit. Verùm cum hujuſmodi rerum relationi nullam me fidem habere oſtendiſſem, niſi ipſa experientia ſenſata de earum virtute me certiorem redderet; reſpondit, Roma non ſe diſceſſurum, donec veritatis rerum deprædicatarum per experientiam factæ plenè compos fierem. Hac pollicitatione animatus, me abſque mora ad periculum de omnibus, & ſingulis ſumendum accinxi, & non ſine ſtupore, & admiratione, quæ mihi retulerat, vera eſſe, & omni fide digna, (quemadmodum ex hujus operis decurſu patebit) cognovi. Quoniam verò in ipſa experimentorum praxi inſignes quoſdam, & verè admirandos occultæ virtutis magnetiſmos deprehendebam, ideò opuſculum hoc, de triplici Naturæ Magnete, Inanimato, vegetabili, & ſenſiti-

vo

vo inſcribendum cenſui. Ceterùm Benevoli Lectoris erit, ea quæ forſan in illo non tanta perſpicacitate elucidata fuerint, benignè excuſare, & quàm difficile ſit, viam ad abditos proprietatum, quos Natura non niſi paucis notos eſſe voluit, receſſus aperire, ſincera judicii trutina ſecum expendere; Demùm qualiacunque tandem illa fuerint, ea ad Divini Nominis gloriam, & ad boni publici uſum nonnihil profutura confido. Vale cæptiſque fave.

JOAN-

JOANNES PAULUS OLIVA.

Præpoſitus Generalis Soc. JESU.

CUm Opus, cui titulus Magneticum naturæ Regnum à P. Athanaſio Kirchero noſtræ Societatis ſacerdote conſcriptum, aliquot ejuſdem Societatis Theologi recognoverint, & in lucem edi poſſe probaverint, facultatem concedimus, ut typis mandetur, ſi iis, ad quos ſpectat, ita videbitur. Dat. Romæ 20. Februarii 1667.

JOAN. PAULUS OLIVA.

Im-

Imprimatur.

Si videbitur Reverendiſſ. P.
Mag. Sac. Pal. Apoſt.

M. Ep. Arimini Viceſgerens

Imprimatur.

Fr. Jo. Dominicus Leonius
Mag. & Socius Reveren-
diſſ. Pat. Mag. Sac. Pala-
tii Apoſt.

SE

SECTIO I.

PRÆLUSORIA.

CAPUT I.

Quam Natura in rebus ſingulis propriis viribus exornandis, potens ſit, quàm ſagax, & provida.

SIcuti univerſa illa, & pantamorpha Mundi Natura, per omnia Mundi membra diffuſa, hanc rerum univerſitatem certo gubernat ordine, & conſtantiâ regit immutabili, ita fieri nequit, ut Divinâ quadam lege Architectonica, & conſervatrice, quæ conſilio, & recta ratione omnia prudenter adminiſtret, & providentiâ ſuâ tueatur, non regatur. Quæ quidem mentis Architecto-

nicæ ratio nihil aliud eſt, quàm Lex Naturæ immutabilis, quam Plato, Artem Dei; alii famulam, miniſtram, ſive inſtrumentum Opificis, quo adminiſtrantur omnia, exiſtunt, atque conſervantur, appellant; quæ ſicuti Mundo comæva, eique à ſapientiſſimo Opifice ineffabili Divinæ providentiæ ſuæ diſpoſitione fatali quadam, ut ita dicam, neceſſitate alligata eſt, ita in toto animantium, ſtirpium, mineraliumque genere nihil ſpectari poteſt virtute aliqua particulari imbutum, quod illi veluti imperatrici ſuæ non ſubjiciatur. Hinc quicquid Naturæ hujus habet imperium, id perpetuâ conſtantiâ, rectaque ratione, & convenienti lege ſuſtinetur, neque à ſemita ſibi præſcripta, legeque data deflectit unquam; Ab hac omnia in Mundo participant, cum nulla res quantumvis minima, ſit, cui non in-

Lex naturæ immutabilis.

inſit vis aliqua ab ea directa, quâ id,quod genuit, conſervet & tueatur, ut ſic contra omnia incommoda, & naturæ ſuæ contrarias actiones munita in ſuo eſſe conſervetur. Quę quidem immutabilis Naturæ vis rebus ſingulis implantata, cum non ſemper ſit ex earum numero, quas qualitates manifeſtas, atque elementares Philoſophi nuncupant; ideò eandem ut plurimùm qualitatem occultam & infandam, Arabes colcodeam, Hebræi divinæ poteſtatis inſtrumentum, id eſt formam abditam in omnibus operantem, alii ſympathicam, & antipathicam qualitatem, nos haud incongruè Magnetiſmum appellandum duximus; ſiquidem omnis hujuſmodi virtus rebus inexiſtens ſecundum analogiam quandam Magnetis per attractum quendam diſpulſionemque plerumque contingit: qui quidem attractus ſicuti in

Omnes naturalium rerum virtutes magneticam vim imitantur.

in amore quodam, quo res naturali appetitu ſimilia ſibi, bona, amicaque unire appetunt, ira diſpulſus in odio quodam, quo diſſimilia, mala, inimicaque à ſe removere conantur, conſiſtit. Atque hæc cauſa fuit cur opuſculum hoc, de Triplici in Natura rerum Magnete, inſcripſerimus; quô quidem præterquam, quod Magnetiſmos rerum ſingularum, à propriè dicto Magnetiſmo diſtinguimus, tractivam repulſivamque vim in ſingulis rebus latentem, non juxta theoriam tantùm, ſed & ipſo experimento comprobatam; ac per convenientem activorum cum paſſivis applicationem mirandos effectus producere (. qui Magneticæ Artis noſtræ unicus ſcopus eſt.) docemus. Totius quoque univerſi, atque adeò rerum omnium corporearum nexus, nova & ſingulari methodo inveſtigamus. Cujus qui-

quidem claves quicunque poſſederit, is portam ad abditarum quantumvis rerum notitiam, adeòque verę illius, atque à veris Philoſophis intentę Sapientiæ, quam Magiam vocant, portam apertam ſe inveniſſe gloriari poterit.

CAPUT II.

In Mundo ſenſibili nil adeò occultum eſſe, cujus probabilis ſaltem cauſa aſſignari non poſſit; ubi & diverſæ Philoſophorum ſententiæ, & opiniones de abditis Naturæ operationibus adducuntur.

ADeò quidam rerum reconditarum inſolentia perculſi perterrentur, ut Socraticâ quadam puſillanimitate convicti, nihil ſciri, nec ullius rei veram & genuinam cauſam aſſignari poſſe

aſſerant; quos quidem ego, quantò in veram philoſophiam ſunt iniquiores, tantò minùs reliquis tolerandos cenſeo: dici vix poteſt, quàm mihi hujuſmodi modici animi Philoſophi bilem moveant; qui dum effectus quoſdam à communi hominum ſenſu degeneres comperiunt, ſubitò ad propudioſum illud ignorantiæ aſylum confugientes, occultam qualitatem eſſe, ac nullam proindè aliam genuinam cauſam inquirendam; hîc Naturam humano ingenio metas præſcripſiſſe; fruſtrà quod Natura nobis abditum eſſe voluit, inquiri; nihil quod ex primis qualitatibus non proveniat, ſciri poſſe, aliaque ſexcenta vana & futilia effutientes ingeminant. Cum hoc ignorantiæ pallio, præterquam quod exiguos in Philoſophia progreſſus ſe feciſſe monſtrent, alta & generoſa pectora tam laudabili veritatis inquirendi

ſtu-

ſtudio mirum quantum avertant. Ego certè dum mundanum hoc infinita quadam varietate rerum inſtructum Theatrum penitiùs contemplor, nullum effectum adeò prodigioſum, nullius rei adeò occultam vim reperio, cujus à ſolerti ſagacique ingenio cauſa probabilis ſaltem, aut veriſimilis, ſi non certa aut evidens, adſignari poſſit; Cùm nullæ vires, ſive manifeſtæ, ſive occultæ ſint, quæ à Deo Opt: Max: ſapientiſſimo ſanè conſilio, & ob certos fines, ſive rebus propriam, ſive noſtram utilitatem reſpicientes, rebus creatis non ſint inditæ, quas homini Mundi filio hæredi & univerſorum fini occultas & inacceſſas eſſe, Deum voluiſſe, non eſt credibile: adduxit enim Deus Opt. Max. cuncta animantia ad Adam, ut videret, quid vocaret ea, quo loco non incongruè per Adam, omne genus humanum intelligi

Nulla vis naturalis tam occulta cujus ratio ſaltem probabilis dari non poſſit.

poterit, quaſi Deus in hoc Mundo ſoli homini rerum creatarum varietatem ob oculos poſuerit, ut ingenii ſui vigore, indagatis rerum ſingularum proprietatibus ad ſapientiſſimum eorum omnium Architectum laudandum, amandumque converteretur. Igitur Naturæ opifex ſingula animantia, etiam minima, ſingulari quodam inſtinctu dotavit, qui quidem nihil aliud eſt, quàm materialis quidam, ſeu potiùs umbratilis intellectus, vel operatio phantaſiæ, qua determinatur appetitus animantis naturalis ad impetum, & fugam, ad commodum, & incommodum. Quis ènim lanæ conficiendæ Bombycem, telæ contexendæ araneum, Apes favorum, horreorum formicas, Hirundinem denique nidorum conſtruendorum rationes docuit, niſi inſtinctus ille, ſive vis phantaſtica, quâ quodvis ſibi bonum eligit, ma-

Artificia quibus animalia ſolo inſtinctu naturæ operantur.

malum reprobat? Quis docuit leporem timere Canem, & non Cervum;cum deformior ſit? Quis pullum timere Milvum, & non Pavonem, aut Struthionem, cùm grandior ſit? quis Cervum admonuit, ſe plus valere levitate, quàm viribus: Leonem ad uſum unguium quis inſtituit, Equum ad calcium, ut ille fugâ ſibi conſulat, iſti armis, cum majora tamen armamenta ſint cornua? Quis Pſittacos & Picas Rhetoricam, Cynocephalos Muſicam, Geometriam Apes, Architectonicam Hirundines, Ogygen Aſtronomiam, Araneos Textoriam artem docuit? Quis Ibi exhibitionem Cliſteris, Hyppopotamo phlebotomiam, cervis Chirurgiam oſtendit? Quis vires Cunilæ contra Serpentes Teſtudini revelavit, quis rutæ, & origani vim ciconiæ, Angui contra hebetudinem oculorum marathrum, Hirundini

contra cœcitatem chelidoniam, helxines ſive anagallidis ad purgandum ſtomachum vim catarticam gallinis, cæteriſque Aquaticis demonſtravit? Solus inſtinctus ille naturalis. Si itaque Animalia bruta ex hoc inſtinctu ſibi indito, ceu ex notis, aut noxiarum, aut ſibi proficuarum herbarum vires cognoſcunt, cur homini omnium fini hujuſmodi occultarum virium per ſuas cauſas cognitionem denegatam negemus? Cur itaque Lupus cum Agno, Leo cum Gallo, cum Mure Elephas, cum Accipitre Columba lites agant, nè inacceſſum humano ingenio putes; cum illi cauſas hujuſmodi abditas reddere difficile non ſit, qui admirabilem hujus univerſi harmoniam, unà cum ſuis harmonicis differentiis probè noverit. Cur verò quædam Animalia in certa quadam corporis parte ſedem virtutis ſuæ con-

conſtituerint, & non in toto, ut in cornibus cervus, in ungulis Alce, in oſſibus Hippopotamus, in felle Bos, Hircus in Sanguine, ac denique in excremento cattus Indicus; illius cauſam non magis abditam eſſe ſcias, quàm cur Taurus magnum caput habeat, camelus in majori corpore minus, Orbis piſciculus verò nullum; aut enim totum caput eſt, aut totum venter: vel cur Equus ſolipes, fiſſipes Capra, Elephas nullifidus, Aves in univerſum bipedes, aliæ quadrupedes, quædam apodes, nonnullæ diverſipedes; cauſæ enim harum, aliarumque diverſitatum, ut ſunt ſapientiſſimæ, ita ex ſeipſis ſagaci Philoſopho innoteſcunt. Non dicam hic de Plantarum, Mineralium, aliarumque rerum naturalium occultis motionibus, conſenſu, diſſenſuque; ſileo de abſtruſis eorum qualitatibus, dotibuſque planè divinis,

Diverſæ vires in diverſis membris animalium conduntur.

quæ tantæ ſunt, ut nihil non eorum ope effici poſſe exiſtimem. Verùm ut ſympathia & antipathia rerum hoc loco exactiùs diſcũtiatur, de iis, antequam ulteriùs progrediamur, non tamen niſi paucis, modò tractare viſum eſt; hoc enim præſtito, non dubito futurum, ut de natura Magnetis, ſicuti & de Magnetiſmis rerum non tantus amplius in Scholis difficultatis locus relinquatur.

CAPUT III.

Quod tota Natura rerum in lite, & amicitia poſita ſit; ſive quod idem eſt, quod omnes actiones rerum attractu & repulſu peragantur.

NAturæ clavis una eſt, quam is ſolus, qui in materiis diſſimillimis unitatem complectitur, teſte Algaziele, reperiſſe cenſeri de-

debet; etſi nemo eam poſſideat, nifi formas rerum, ſtimuloſque motuum naturalium, qui ex lite & amicitia, ſeu diſcordi rerum conſenſu immediatè reſultant, quoſque corporum unio, & fuga neceſſariò conſequitur, perfectè norit: Latet enim ſub hiſce totius Naturæ theſaurus, & arcana Divinæ Sapientiæ ſacramenta, quorum ſcientiâ imbutus Salomon adeò gloriabatur, ut ipſis Regnis, & Sceptris multò eam anteponendam duxerit. Priuſquam igitur ad ipſam rerum inveſtigationem perveniamus, quęnam, quales, aut quotuplices mirificarum hujuſmodi Naturæ operationum ſint cauſæ, ne in confuſa illa rerum infinitarum congerie ſine ordine verſemur, hac proluſione priùs examinare viſum eſt. Conſenſus igitur, ſive diſſenſus rerum, quorum illum ſympathiam, hunc antipathiam vocant Græci, non unam,

Clavis Naturæ quæ?

Salomon.

Variæ cauſæ ſympathiæ, & antipathiæ,

unam, ut quidam voluêre, ſed multas & differentes cauſas, atque occaſiones habet. Nonnullæ ad has, aliæ ad alias Naturæ claſſes revocantur: in multis concurrunt omnes; in nonnullis aliquæ & certæ; in aliis una ſolummodò effectum prodigioſum producit: Quædam enim à figura, & poris, uti & à poſitione agentis, & patientis, occulti motus cauſam habent; undè, neutiquam totaliter atomos Epicuræas negamus; ſiquidem ab aliquibus rebus qualitates quaſdam raras, ſed & aliquos corporum vapores corporeos, ſeu pulviſculos, aut effluxiones emanare novimus, quæ omnes maximam habent in rebus ſingularibus, ſubjectiſque diſtantibus, operandi poteſtatem. In aliis ſubindè intervenit aliqua antiperiſtaſis. Certè quantùm imaginatio in exoticis effectibus producendis valeat, notum eſt; concur-

rentibus

rentibus inclinationibus, & ſæpè lite & amicitia, cùm proprietatum à tota ſubſtantia promanantium, tum primarum & ſecundarum qualitatum ſenſibilium. Efficaciæ quoque cauſæ efficientis, & diſpoſitioni patientis, ambarumque applicationi multa adſcribi debent. Virium igitur mirificarum magna eſt varietas. Sunt alię ſenſibiles, aliæ inſenſibiles. Quædam contrariæ inter ſe, quædam amicæ. Primò igitur ſub ſenſibilibus magna proprietatum ſingularium pars, quæ in lapidibus, plantis, aliiſque rebus naturalibus eluceſcunt, continetur, ut cum Jaſpis ſiſtit ſanguinem, carnem conſumit ſartophagus, Serpentes Gangites faſcinat, Telitrophium occidit Scorpiones, helleborum album eoſdem reſuſcitat, Ranunculus Sardous, riſu occidit, Savina, & Rhododaphne homines ſanat, interimit animalia; contrà

Varia qualitatum occultarum diviſio.

Na-

Napellus hominibus exitioſus, animalibus quibuſdam propitius eſt. Atque hujuſmodi proprietates: etſi fugiant ſenſum, viribus tamen rationis cognoſcuntur; quorum omnium diverſæ cauſæ ſunt, differuntque plurimùm à manifeſtis qualitatibus, utpotè realiter à primis, & ſecundis ſenſu perceptibilibus diſtinctæ, de quibus in decurſu operis tractabitur. Aliæ non ſunt diſtinctæ, niſi modo & qualitate quadam particulari à primis qualitatibus, quemadmodum eſt calor naturalis in certis animalibus, qui in iis majorem efficaciam habet, quàm ipſe ignis elementaris. Ita ſtruthio conſumit ferrum in ſtomacho quod ignis quantumvis intenſus vix conſumere poteſt. Pari ratione ſunt aliis in rebus qualitates primæ ferè differentes, ut in Galatia lapide, qui mediis in flammis, ut calefiat, adigi non poteſt.

teſt. Ita aliqui ignes, de quibus Plinius, in quædam ſubjecta nullam vim & potentiam habent qui tamen plerique effectus antiperiſtaſi ex formarum repugnantium diſſidio ortæ adſcribendi ſunt. Secundò conſiderari poſſunt aliæ qualitates à ſenſibus penitùs remotæ, mirabilium effectuum cauſæ, quarum aliquæ communes, aliæ particulares ſunt. Communes vocantur, non quod ordinariæ ſint aut frequentes, ſed quod plerumque in una integra ſpecie, hoc eſt, omnibus individuis inſint; inter Braſſicam & Rutam perpetua viget inimicitia, eò quod una alterius neceſſarium ſubtrahat alimentum. Particulares ſunt, quæ non omnibus & ſingulis individuis, ſed uni ſoli, inſunt; ita ſolus inter lapides Magnes vim in polos terreſtres converſivam obtinet: Inter homines quoque inveniuntur quidam, qui-bus

Variæ ſeries virium abditarum.

Mira in hominibus portenta.

bus roſarum odor ingens tormentum adfert; nonnulli ad cattorum præſentiam ſudant, uti & ad ciborum quorundam ipſis contrariorum præſentiam: Quibuſdam venena ſunt innoxia; Pyrrhus Rex Lienoſis digito pedis ſui medebatur, & hujuſmodi infinita, quibus paſſim refertæ ſunt hiſtoriæ, qui quidem effectus à conceptû originem ſuam plerumque deducunt. Tertiò, qualitas ſubjecti varias quoque fundare poteſt rerum ſympathias, & antipathias; ita videmus aliam contagionem animalibus, non hominibus; aliam hominibus, & non animalibus, ut in febribus maligni; aliam quoque certæ tantum Nationi eſſe infeſtam, ut in Regno Granatæ novæ Hiſpaniæ, ſolis Indis certus morbus lethifer eſt, & contagioſus, externis neutiquam. Ita Lepus marinus unis eſus, aliis potatus, nonnul-

lis

is viſus, quibuſdam tactus veneno eſt; quæ haud dubiè originem ſuam à varia ſubjectorum conſtitutione trahunt. Quartò, vapores quoque ſive exſpirationes è corporibus diffuſæ, certaſque virium ſuarum ſphæras obtinentes, haud infrequenter effectuum mirabilium cauſæ eſſe poſſunt. Sic fructus vitioſus, & putridus, fructum ſibi vicinum inficit; ita herbæ certæ certis herbis ſunt contrariæ, quia expiratio expirationi alteri miſta, vel deſtruitur, vel aliam prævalendo deſtruit, cujuſmodi videre eſt in filice, & arundine; Ita quidam in Hiſpania pedibus tantùm tangendo equos, eos ſanabat. Ita fructus Ananas dictus tanta vi pollere comperitur, ut relinquendo in eo clavum una nocte, conſumat totum chalybem in eo latentem. Quintò, iterùm cùm corpora, ut plurimùm ſubtiles quaſdam, & inſenſibiles ex-

Vapores.

Ananas fructus conſumit ferrum. optimus hominibus cibus.

exhalationes exſpirent, certè varia pororum, è quibus dictæ exhalationes procedunt, conſtitutio, & diſpoſitio, innumerorum effectuum cauſa eſſe poteſt. Ita Adamantem ob pororum anguſtias ab igne immunem volunt. Hinc effectus prodigioſi fulminis ferrum liquefacientis intra vaginam, integrà manente vaginâ. Hinc ſonorum quoque prodigia originem ſuam deducere videntur. Sextò, nonnunquam cauſæ efficientis, & materialis diſpoſitio multa prodigia exhibet, de quibus in tractatu de Magnetiſmo plantarum. Septimò, qualitates primæ, & ſecundæ ſenſibiles multarum quoque ſympathiarum fundamentum ſunt. Ita in Medicamentis, frigidi morbi calidis, calidi frigidis, humidis ſicci, ſicci humidis curantur. Hac ratione certa animalia certis locis tantùm degere poſſunt, non alibi.

Sonorum prodigia.

Ita

a Ibis extra Ægyptum patriam am ità ægrè degit,ut potiùs moatur, quàm alibi moretur; Ita olypus ſolâ aquâ maris ſalsâ gauet, in aliis vivere neſcius. Octaô, Antiperiſtaſis quàm miros oſſit effectus, neminem latere rbitror: eſt enim ea quoddam ratagema Naturæ, quo qualitaes manifeſtæ,vel etiam occultioes ſe contra inimicos ſuos, quanò ab illis impetuntur,defendunt. Hinc varia aquarum, atque meeorologicarum impreſſionum miracula. Demophoon ſervus Aexandri Magni, Soli, aut balneis xpoſitus calidis, frigore tremebat, & in umbra calebat; cujus ffectus cauſa à corporis conſtiutione; pororumque conditione, eu causâ unicâ dependebat. Nonò, ab elementis, & metu vacui, ti & à motu locali, ſive impulſu aëris, magna effectuum prodigioorum congeries deſumitur. Hinc ſol-

Animalia certa certu fides amant.

Metus vacui.

ſolvuntur terræ motuum, ince-
diorum ſubterraneorum, effe-
ctuumque omnium in Mund
ſublunari eluceſcentium difficil
cauſæ. Hinc echus ſive reflexa-
rum vocum mira vis, conſenſ
duarum chordarum æqualiter ex-
tenſarum. Hinc cauſa deducitu
cur ad ſonum campanæ, apu
Fracaſtorium, imago cerea perpe-
tuò movebatur, aliis eundem ſ
tum obtinentibus, immotis. Hin
denique quarundam ſpeluncarum
formidabiles ſonitus, cujuſmo
Olaus de ſpecu Smellen memini
rationes eruuntur. Decimò, quan-
tum imaginatio, rerum omnium
transformatrix, poſſit, Lycoſthe-
nes & Ægrorum ſchola, uti (S
Coſmo critica Cornelii Gemmæ
ſatis declarant. Hinc ſanè anima-
lium diverſi-colorum productio-
nes; Corvi, Vulpes, Urſi, Lepo-
res in Borealiſſimis plagis ex con-
tinuo nivium albicantium aſpe-
ctu

Mirus effectus ſpeluncæ.

ctu, imaginatione adjuvante, producunt omnia candida, & alba: ita multi ſolo aſpectu, & olfactu purgantis medicamenti, apprehenſione forti purgantur; vera Prothei filia omnium, ut dixi, transformatrix eſt imaginatio, de qua fuſiùs quoque in Tractatu de Magnetiſmo imaginationis in Arte noſtra magnetica. Undecimò, multi etiam prodigioſi effectus proveniunt ab harmonicis ſonis, & Muſica, non in corpus tantum, ſed & in animam, & ſpiritus jus ſuum prætendente. Item à diffuſioné contagioſæ qualitatis; hinc faſcini naturalis cauſa. Duodecimò, à vehementia quarundam paſſionum animi, proficiſcuntur multi. Hinc per harmonicam concordiam, & unionem, quæ eſt inter corpus, & animam inimici ſe ſentiunt, hinc ſudores prodigioſi; hinc ſanguinis affinitate conjuncti ſe ſentiunt, non quod

quod radii quidam ex anima, au è potentiis egrediantur, (quem admodùm multi perperam ſen tiunt.) quæ diſſitum afficiant, ſe vel corporeo effluvio, ſimiliv qualitate alterante, ſi vicini ſib ſint, aut ſi remotiores, boni Dœ monis inſtinctu, aut alia hyper phyſica quadam actione id fie censendum eſt. Decimotertiò, corporibus cœleſtibus, ſideribuſ que cauſæ mirabilium deduci, u plurimùm ſolent, quorum ali motu, alia calore influxu parti culari, particulares effectus re bus ſublunaribus imprimunt, d quibus omnibus quam ampliſſi me in Arte noſtra magnetic actum eſt.

Atque ex his omnibus hucuſ que fuſiùs forſan quam par erat enarratis, ſat liquet, non à ſol Cœlo, aut elementis, diſſenſu conſenſuſque rerum leges deri vandas, ſed varias eſſe hujuſmod

effe

effectuum cauſas, prout in hoc brevi ætiologiſmo docuimus. Prętereà cum omnes res agant effluxum quendam, ſive diffuſionem qualitatis ſuæ in rem, quam afficiunt, factam; effluxus autem is concipi non poſſit, niſi per lineas quaſdam breviſſimas in orbem diffuſas; hinc omnes effectus hujuſmodi raros rerum in ſe mutuò agentium, quacunque ratione productos, per radiationem quandam fieri dicimus, naturâ compendiosè omnia ſub breviſſimis lineis connectente. Cum igitur inter cæteras prodigioſas naturæ operationes potiſſimùm in Magneticis operibus hujuſmodi radiatio advertatur, quam nos propriè magnetiſmum, ſive formalem actum magnetis dicimus; hinc per ſimilitudinem quandam, & analogiam, omnium rerum vires ac qualitates, quibus in ſe mutua radiatione agunt, magnetiſmos ap-

Omnes res agunt per effluxum radiorum.

B pel-

pellare viſum eſt; qualem, aut quem ad agendum à provida natura unaquæque res ſit adepta, & quomodò eo operationes ſuas ſingulæ res perficiant, jam tempus eſt, ut aperiamus, à mundanis corporibus initium facturi.

SECTIO II.

De Magnetibus animatis.

CAPUT I.

Compoſitiones rerum in elementari Mundo non niſi per attractum & repulſum fieri.

FAcultatem, uti hoc loco elementorum, ita cæterarum rerum, de quibus hoc libro dicturi ſumus, magneticam, juxta analogiam quandam, appello. Sicut enim magnes naturali, eoque ſibi innato appeti-

tu,

u, certum poſitionis ſuæ ſitum, ut in eo non exiſtat tantùm; ſed etiam ut benè exiſtens ac veluti in centro quodam quieſcens, ab omni violenta poſitione Naturæ maximè contraria, immunis conſervetur, appetit; ita etiam dico: ſingulis rebus naturalibus haud abſimilis à ſapientiſſimo naturæ Opifice appetitus eſt inſitus, quo ſitum locumque certum veluti quietis ſuæ centrum appetunt, ut juxta naturæ ſuæ exigentiam in eo commodè conſerventur, ac proinde ab omni alio huic ſituationi contrario remis veliſque fugiunt, quam quidem ſituationem cum veluti quidam conſimilium, & corroborantium corporum attractus, repulſuſque nocentium conſequatur, ex illo mirifico rerum omnium conſenſu, partiumque ſingularum ad conſervationem totius unanimi conſpiratione facta, magnetica illa rerum

Elementa contra ſuum appetunt.

univerſi catena promanavit, quam quibus modis, & an vera magnetis vinculis conſtet, jam explicare aggredior, ab elementis exordium facturus.

Ita quadripartitò diviſit Deus opera ſua, videlicet in quatuor elementa, ex quibus omnia reliqua conſtarent, eorum unumquodque admirandis quibuſdam dotibus inſtruens, eo omnia fœdere connexuit, ut quamvis unum alteri ſit contrarium, mediorum tamen interpoſitione, contraria ipſa amicam quandam inimicitiam, vel potius diſcordem concordiam affectare videantur; qu unum alterum ita proſequitur, ut facilius ſit, univerſum Mundum perire, quàm ut illa ab operationibus ſuis deficiant. Prætereà quadruplici virtute ea ſapientiſſimus naturæ opifex ditavit, ita præpotente, ut ex ea quicquid effectuum admirandorum prodigioſorumque

Quadruplex vis elementis ineſt.

umque in mundo unquam comparuit, veluti ex fonte profluxerit. Quarum prima virtus eſt rareactionis & condenſationis, ex uibus magnetica iſta vis, quâ num alterum perpetuo trahit, ut pellit, reſultat: quarum iſta x centro ad circumferentiam, hęc ontra ex circumferentia ad cenrum per contractionem quanam lata, non malè concupiſcibili & iraſcibili, ſeu odibili potentię omparari poteſt. Secunda vis Aſſimilativa eſt, quâ unum perpetuò alterius affectat perfectioem, vel unum aliud ſibi aſſinilari nititur. Tertia eſt vis appeitiva loci, quâ unumquodque ocum ſibi convenientem non peit ſolùm, ſed & alia ſecum ad undem trahere nititur. Quarta ſt vis communicativa; quâ maneticas vires aliis quoque mixtis orporibus confert; è quibus in mixtis corporibus ſubindè rari

Rare-factio & conden-ſatio.

quidam & abditi Naturæ effectus admiranda, inquam, lis quædam & concordia rerum, quas Philoſophi ſubindè non intelligentes ſub occultæ qualitatis nomine ſympathiam ſive antipathiam indigitant, originem ſortiuntur, de quibus jam ſingulis reſtat dicendum.

Vis attractiva elementorum.

Attractiva itaque, ſive vis quædam magnetica Elementis ineſt, in expulſione, & attractione conſiſtens, quam ego nihil aliud eſſe dixero, quàm vim rarefactivam ſeu condenſativam, aut contractivam extremorum elementorum terræ & ignis, ut & humidi & ſicci, quâ dicta elementa, ut contrariis qualitatibus ſunt imbuta, ita continuò luctantur nunc rebellionis, nunc pacis fœdera pangentia. Ignis rarefaciendo in omnia ſibi jus prętendit, dum omnia rapit, & violenter attrahere nititur: Terrâ verò dicta

com-

condenſando, eadem ſibi jura prętendit. Ità pari ratione calidum fugat frigidum, frigidum calidum; ſiccum abominatur humidum, humidum ſiccum; victoriam tandem raportat id quod altero virtute ſua potentius fuerit: Calor enim, ſive ignis, quemadmodum omnia ſubtilia, & pura reddit, ita ex adverſo frigus igni contrarium omnia condenſat, conſtringit, aquamque quaſi comprimit, reſiſtit calore ignis, aëriſque ſubtilitati. Undè ſol cœleſtis ille ignis æſtivo tempore caloris ſui exceſſu aërem rarefactum, ob tenuem eſſentiam elevatum quaſi attrahens, attractum in ſe ceu nutrimentum convertit, qui denique in igneam mutatus indolem fulmine, fulgure; & coruſcatione ſeu lampadibus ſævit. Aër vero eadem ratione rarefactus, aquam elevans attenuat, quæ in aëris mutata formam, nu-

Caloris, & frigoris effectus.

meroſam producit ventorum mobilium propaginem. Hyberno verò tempore deficiente calore, frigus proprium terræ opus, aquam condenſando cryſtallum, ſeu glaciem, terræ ſobolem, producit. Aqua hac ratione contracta, in aqueæ formæ locum, aërem, ut in locis frigidis & borealibus fit, ſubſtituit; ne verò ex hoc contractu aërem inter & ignem ſpacium aliquod corpore vacuum relinquatur, provida natura ita exigente, ignis velit nolit aëri ſuccenturiari cogitur. Atque ex hujuſmodi operationibus ſecunda elementorum vis Aſſimilativa reſultat, quâ unum alterum ſibi ſimile reddere nititur. Namque ut tria elementa ſine igne mortua ſunt, ita ignis ſine tribus cœteris: Ignis tamen reliqua antecellit, vim obtinens excellentiorum, qua cœteris ſplendorem impertiri poteſt, ſuo ſplendori æmulum. Quis non

Aſſimilativa,

Ignis excellit,

non videt, quàm mirificè hoc elementum aërem illuſtret? huncque ad ſimilem charitatem, ad ſimilem ſubtilitatem omnis craſſitiei expertem, ac quævis penetrantem, omnibus ex eo depulſis tenebris, ab omni excrementitio humore, fumiſque terrenis eundem expurgando, perducere nitatur? certè hujus rei argumento eſt ignis noſter culinaris, qui ligno, aut ceſpitibus ſiccis enutritus, magna vi colligit, & quaſi ſugendo attrahit ad ſe aërem, eum nitidum, purum, lucentem reddit, ſibique aſſimulat penitùs; quod ipſum tam avidè, tamque impenſè facit, ut ſubtracto, aut interrupto aëre mox ſuffocatus intermoriatur, ac tenues evaneſcat in auras; ita ut aëremne ignis eſcam ſeu nutrimentum undequaque ſummo niſu attractum; ignemne aëris dicam, diſpici vix poſſit. Nam ut ignis vita ipſa eſt, vivit

verò in aëre; haud ſecus in igne vivit aër, Aqua in Tellure, Tellus in Aqua: Ignis aërem perpurgat, aër aquam, aqua terram unumquodque ſibi ſuoque ſplendori adſimilat alterum. Quis non videt, quàm atri ac terrei ſint carbones extra ignem? quàm clari, lucidi in igne, non minus quàm ipſe ignis? tantum enim ignis ſplendorem illis impertit, ut etiam in formam penitus diverſam tranſmutentur, tum revertantur ad priſtinam ſuam naturam. Quin imò ipſum cinerem & arenam, opaca & ſqualida cœteroquin corpora, ignis tandem ope in vitrum mundiſſimum, ſubtiliſſimum, ſibi prorſus ſimile, diaphanum, & propè inſenſibile corpus tranſmutat. Quis ignorat aquam ipſam igni cœteroquin maximè contrariam, igni nihilominus aëre mediatore, in oleis, cœteriſque aquis combuſtibilibus accenſam ita con-

Elementa ſibi invicem commiſta ſunt.

conjungi, atque adeò utrumvis ſibi alterum aſſimilare, ut identificata, igniſne aqua an aqua ignis dici debeat, vix diſcerni poſſit? Tertia Elementorum virtus eſt Appetitiva loci, quâ unumquodque proprium ſibi & naturalem locum appetit: Ignis quidem calidus & ſiccus à medio ad circumferentiam latus ſupremum ſibi locum vendicat; terra verò frigida, & humida à circumferentia ad medium lata, in centro quietis ſuæ terminum ſtatuit; aqua verò & aër, quorum hoc calidum & humidum, illud humidum & frigidum eſt, media quadam ratione lata, nec à medio perfectè removentur, nec ad id accedunt perfectè, & ſimpliciter, ſed ſecundum quid; cujus rei cauſa eſt, quod ſicut calor levitatem, & gravitatem frigus, ita velocitatem, victoriam, & inceſſum in corpori levi & gravi ſimul in uno-

Appetitiva loci.

Aqua, & aër media elementa.

quoque ad locum ſuum naturalem ſiccitas opituletur; Humiditas verò, cui aqua & aër ſubjectus eſt, inceſſus lationiſque ad locum naturalem in utroque tarditatem efficiat. Undè omnia levia, ſive ſimpliciter ea levia ſint, ſive ſecundum quid, ſurſum neceſſariò currunt, gravia verò qualiacunque deorſum: Ignis Igitur ſurſum evolat, ſecum auferens aërem, aquam, terram, quæ frigore aëris condenſata ſui ſimilia petunt, ea videlicet, ex quibus fuerunt producta: Ita aqua vi rarefactiva ignis in aërem converſa, circumſtante frigore denſata diſſolutaque per pluviam, aquæ ſibi ſimilis & homogeneæ decidendo conjungitur; aqua in glaciem converſa calore ſoluta mox fluxilem naturam, locumque ſibi naturalem reſumit, ita finis cujuſque idem eſt, ac ejuſdem principium; quod è terrâ pullulat, ad terram

rever-

vertitur; quod ex aqua, ad a-
uam, & omnia tandem ad eum
eu finem ultimum, à quo origi-
em hauſerunt, redeunt. Quic-
uid eſt, id initio perfectiſſimum
uit apud Deum, atque ad ean-
dem ſuo tempore perfectionem
revertetur, tum, cùm elementa
colliqueſcent, & priſtinum in-
duent ſplendorem coram Deo:
nihil ibi peribit præter injuſtitiam
hominis, qui ſicut finem hunc ul-
timum lumine etiam naturæ co-
gnitum, depravatæ quodam vo-
luntatis affectu amplexari noluit,
ita & ſua propriâ culpâ eo æter-
num privabitur. Quarta vis Ele-
mentorum eſt, communicativa,
quâ ſe ſuaſque vires ſingulis rebus
naturalibus communicant, cum
nulla ſit corporea ſubſtantia quæ
non ex iis conſtet. Nam quæcun-
que in hoc vaſto mundi theatro
continentur mixtæ naturæ cor-
pora, ex iis ſunt & compoſita, &
ad

Communicativa vis elementorum.

ad eadem ignis beneficio, quæ velut umbra quædam primi entis eſt, ad priſtinam ſuam eſſentiam ut poſteà oſtendemus, reducuntur; quod ſi ex quatuor elementis compoſita; ergò vires quoque eorum paulò antè memoratas participabunt; ergò ex hoc ipſo operationes magneticæ, attractionis, repulſionis, aſſimilationis, ſituationis, ac communicationis denique in omni mixto, ſive id minerale fuerit, ſive vegetale, ſenſitivumque, neceſſariò reſultabunt.

CAPUT II.

An elementa verè Magneticè trahant.

QUi tractivæ virtutis magneti inexiſtentis rationem probè norit, is aſſerere cogetur, Elementorum virtutem attractivam verè magne-

magneticam eſſe non poſſe , ſed per quandam ſimilitudinem, & analogiam comparatam, quâ omnia mundi corpora ſe invicem trahere & repellere videntur. Tendunt itaque gravia ad centrum ſuum, non quia attrahuntur ceu partes terræ connaturales & magneticæ, nec ullo motu circulari ſuperfluo diriguntur; eſſet enim hoc multiplicare entia ſine neceſſitate, ſed gravitate inſitâ centrum petunt. Nec argumentum valet, ſi per lineam rectam deſcenderet lapis ſine motus circularis directione, nullam poſſe dari rationem, ob quàm in principio, quàm in fine tardiùs ſit deſcenſurus; nec enim neceſſe eſt, ut gravia, dum velociùs moventur in fine motus, ſubſtantiam mutaverint, aut ipſam virtutem motivam, quam gravitatem dicimus, ſed ſolùm majorem acquiſiverint impetum, quem aliquis forſan

Gravia contrarium petunt ex inſita eis graviate.

no-

nomine gravitatis intellexit: verè enim virtus motiva movet producendo impetum, ſive in eo ſubjecto, in quo ipſa eſt, ſive in alio, quod extrinſecum ab eo movetur, & quidem majorem, quò diutius & celeriùs movet: conſtat autem hujuſmodi impetum in motu gravis ipſi à gravitate imprimi, tum aliis experimentis, tum eò quod è modica diſtantia decidens globus ſuper unam lancem vacuam, viginti & multò plures ſibi ſimiles globos in altera lance poſſitos non ſolùm æquiponderet, ſed & pervincere poſſit & elevare; & continenter experimur ad vincendam difficultatem in paſſionibus, & ſciſſionibus plus gravitatem per motum acquirere incrementi, licet ipſa modica ſit, quàm virium habeant, quæ maximè videntur præſtare gravitate in quiete, aut minori motu. Iterum Strato & Epicurus apud Simplicium

ium carm. 87. putarunt, omnia corpora eſſe gravia, nullumque leve; eâ tamen gravitatis proportione, ut terra ſit omnium graviſſima, aqua minus gravis, aër adhuc minùs, ignis minimè; omnem igitur motum ſurſum dicebant eſſe violentum, & fieri ſolùm per extruſionem, eò quod corpus gravius tendendo deorſum per ſuam gravitatem ex loco inferiori quaſi exprimat corpus minus grave, quomodò lapillos compreſſis digitis exprimimus. Sed contra hoc eſt manifeſtiſſimum experimentum; videmus enim quieto, & tranquillo aëre flammam ferri ſurſum pyramidaliter, cum tamen ſi per expreſſionem hic motus fieret, inverſa flammæ figura eſſet, aut certè inferior pars non minùs quàm ſuperior acuminata, ut fit in omnibus non duris, quandò per expreſſionem ſurſum jaciuntur. Secundò; quinta eſſentia

Non omnia elementa ſunt gravia.

tia vini in lapide accenſa ſurſum fertur, non per expreſſionem, ſed insita levitate; aër enim exprimens, vel eſſet ſub baſi ignis avolantis, & illum protruderet; quod eſt falſum; vel ſuperincumbens gravitando hanc expreſſionem efficeret, neque hoc; quia aër vertici ignis incumbens, eum deprimeret, ac reverberaret deorſum potius, quàm ſurſum. Tertiò ſint duæ pilæ æneæ, una ſolida exigui ponderis, altera majoris, ſed plena incluſo aëre; hæc ſine dubio aſcendet ſupra aquam, non item minor; ſi ergò aqua deorſum tendens exprimit unam pilam, cur non & alteram? non igitur pila movetur ſurſum, quia exprimitur, ſed quia in ſe habet aërem naturâ ſua levem. Nulla igitur vi magnetica, nulla expreſſione ſurſum feruntur copora, ſed inſita levitate; eſt enim hæc motrix qualitas ſagaci naturę con-

conſilio indita rebus elementaribus, ut quodvis per eam proprium ſibi locum in univerſo, ad conſervationem totius acquirat. Neque aliquis hîc objiciat, nos hanc qualitatem dicere formam ſubſtantialem elementorum, ut quidam perperam ſenſere; nequaquam; ſed dicimus eorum accidentia propria, & potentias naturales à natura ad motionem faciendam inſtitutas, neque à formâ ſubſtantiali immediatè, ſed ex primis qualitatibus oriri; cùm, ut dictum eſt, cauſa proxima effectiva gravitatis ſit frigus, levitatis calor, dummodò adſit debita raritas, vel denſitas per modum conditionis. Nec tamen ſolum frigus gravitatem, calor levitatem producit; ſed requirunt inſuper aliquam primarum qualitatum combinationem, ita ut calor cum ſiccitate faciat quandam igneam levitatem, cum humi- **Elementorum contemperatio.**

miditate aëream; frigus unà cum ſiccitate efficiat gravitatem terream, cum humiditate aqueam; ut proindè ea non eſſentialiter, ſed accidentialiter tantùm differre aſſeramus. Ex his omnibus patet, Elementa ſe invicem nulla ratione magneticè, ſed qualitate propria trahere, ſi enim v. g. terræ centro vis quædam ineſſet, ejus haud dubiè certa & determinata Sphæra futura eſſet, ſed lapidem, conſtat, nullum habere terminum tendentiæ ſuæ ad centrum; ergo. Iterum finis magneticæ attractionis eſt ſituare, & conſtituere ſe per motionem magneticam in ſitum naturę ſuæ convenientem, qualis eſt polaris; finis attractionis elementaris eſt, vel ad vacuum impediendum, vel ad unionem partium, vel ad debitum locum in univerſo obtinendum; qui finis cum diverſi ſint, attractio quoque diverſa ſit oportet.

CAPUT III.

Quid ſit Magnes inanimatus.

ADmirabilem quendam ſuperiorum inferiorumque naturarum conſenſum eſſe, nullus hucuſque Philoſophorum negavit: Cœlum quoque univerſum, cum ſingulis ſuis aſtris magnetica quadam (. ſi ita loqui fas ſit) vi in hæc inferiora pollere; ego ipſemet, niſi irrefragabili experimentorum demonſtratione convictus, nunquam crediſſem; eſt enim quarundam rerum ſublunarium ea cum æthereis corporibus amicitia, ea veluti amoris impatientia, ut niſi amici corporis præſentia perfruantur, nulla ratione intra terminos à natura pręſcriptos contineri poſſe videantur. Ac ſolem quidem omnia ſibi copulâre, aliiſque corporibus vim copulandi

Mira vis ſuperiorum corporum in inferiora.

di communicare, nemo niſi ſolis lumine deſtitutus negabit: Lunam, humidioris ſubſtantiæ res adeò depereunt, ut niſi ejus amico perfruantur aſpectu, contabeſcant; cœteri planetę ſuas quiſque in ſublunari Mundo ſubjectas res habent, in quas mirificas ſuas facultates influant, juxta illud Hebræorum: *Non eſt herba inferiùs, quæ non habeat ſtellam ſuam ſuperiùs, quæ dicat ei, creſce.* Ex qua quidem mirifica rerum omnium magnetica combinatione reconditior illa Philoſophiæ pars emerſit, quam magiam veteres appellarunt, quæ ſuperiorum cum inferioribus, id eſt, activorum cum paſſivis conveniente applicatione, ſimiliumque cum ſimilibus diſſimilibuſque artificioſa combinatione facta, miros & inviſos effectus producere docet, quas formarum congruitates ad rationes animæ mundi Zoroaſter ideò di-

Axioma Cabaliſticum.

vinas illices, ut & Syneſius, agicas illecebras appellavit.

CAPUT IV.

De particularibus Magnetibus, qui in Natura rerum reperiuntur.

NIhil verius eſſe, quàm omnia in omnibus, ſatis ſuperque magnetica hæc rerum catena demonſtrat, quâ omnes res ita arctè ſibi invicem connectuntur, ut etiam ſi contrariarum ſint qualitatum, in unum tamen latente quodam rerum omnium conſenſu magnetico coëant. An non vidiſti, quàm mirabilis ſit Elementorum luſus? quàm contraria etiam ſe, mediante altero, ambiant? quomodò ignis aquæ, aqua igni, terra aëri, aqua terræ conjungantur? & quomodò mundus hac diſcordi rerum concordia conſervetur? Quid eſt in Cœlo, quod

Omnia in omnibus ſuo modo inſunt.

Mira rerum concacenatio,

quod non elementaris regio? & quid in elementari regione, quod ſubterraneus mundus non contineat? natura in omnibus ſemper eſt ſui ſimilis, cujus primaria in elementis ſedes eſt, ex quibus omnia, quæ in ſenſibili hoc & corporeo mundo ſunt, conſtant; omnis actionum naturalium proceſſus magneticis conſtat legibus, quibus imbuta primò elementa, eas cœteris deinde mixtis communicant. Vides quomodò craſſum illud aquæ corpus, à ſole, igne illo cœleſti, ſenſibiliter attractum in altum, in latè diffuſum aërem mutetur, parte in ventos abeunte, parte in pluvias ad terram irrigandam deſtinata, parte denique fervore ſolis à terra elevata, frigoriſque nocturni vehementiâ iterum condenſata, mox in rorem diſſolvatur; quo quidem ſitiens terra inebriata, in eo quaſi putreſcens, liqueſcit,

queſcit; cum porrò duo hęc conjuncta totam plantæ ſubſtantiam pervadunt, ſolis virtute liquidus humor ad extremitates uſque plantarum attrahitur, iſque cùm ſuâ naturâ ſubtilior & levior quàm terreſtris portio, nutritioni deſtinatus ſit; hinc fit, quod liquor attenuatus degeneret in aërem, relicto plantis terreo nutrimento, quod ex ingenita ſua poteſtate, & vitâ attractum, convertit in ſubſtantiam ſibi ſimilem. Atque hinc eſt una alimonia omnium è terra naſcentium, omniumque viventium corporum. Hæc eſt cauſa quòd omnia poſt putrefactionem in terram revertantur, experimento quidem indubio, ſed quod vix milleſimus quiſque vel intelligit, vel rectè perpendit. Hac eadem ratione mineralia, vegetabilia, & ſenſitiva omnia creſcunt, vivunt, & conſervantur, non alia eſt rerum pro-

Incrementum vegetabilium.

creandarum in hoc magno naturæ conjugio, ratio, in quo ignis ſponſus, ſponſa aqua, terra & aër paranymphi, quibus mediantibus coëuntes infinitam mixtorum producunt ſobolem. Elementum enim quodlibet in ſua ſphera eſt, ſed unum ex alio vivit, ut ſuprà dictum eſt, & tamen conjuncta non conveniunt, niſi alia mediante. Sed aqua eſt omnium elementorum mater; hanc incubat Spiritu ignis; cauſante igne, aqua fit materia ventorum vaporumque aptorum, ut congelentur cum terra per aërem crudum, qui ab initio ſeparatus fuit ab illo, & hoc motu perpetuo ſine intermiſſione agit. Ignis igitur non efficitur aliter niſi motu; motus ergò elementorum cauſat calorem, calor movet aquam, aqua aërem omnium viventium vitam. Iterum elementum aquæ aëris flatibus agitatum,

olea-

leagineum ſeu bituminoſum humorem producit, & Sole opitu-ante ſalem. Quæ omnia lucu-enter demonſtrat divinum illud iſtillandi ſtudium, ubi ignis gens in res humidas, & vapidas,

Diſtillandi ars ſimia Naturæ.

uæ tumentis vaſis alveo clau-untur, ad vaſis caput, ſui vi ca-ris ſpiritus ſubvehit, ubi frigore oncreti, denſioreſque facti, vaſis rnices irrorant, & demùm per analem in ſubjectum receptacu-m guttatim refluunt. At ſi co-oſiùs ignem ſuppoſueris, ſpi-tus veluti torrentis vi æſtus actus, in pinguem ſubſtantiam ertitur, id eſt, in oleum, & peni-ores partes elicit: idem etiam eniet, ſi vas ſoli tepido, vel rventiori expoſueris; nam & uam, & pingue diſtillabit. Pari orsùs ratione ignis ille cœleſtis

Ortus & incrementum plantarum.

rras, plantas, herbas calefa-ens, humidos vapores, qui nt rores plantarum, oleum, &

reſinas per latentes, & apertos corticis poros, veluti per ſyphonem attrahit, purum ſemper ab impuro ſeparando; purum ſtat, & congelatur in flores, impurum abit in folia; in corticem, quod groſſum ſpiſſumque eſt; id quod vapidum & pingue eſt, attenuatum in aëram elevatur; at nocturno frigore condenſatum in rorem abit, ac herbis ſuis reſtituitur; quas & antelucano madore conſpergit, variarum virium pro conditione plantæ, cui inſidet, particeps. Pingue verò exhalans condenſatum in mel, gummi, & glutinoſos liquores, ſudoreſque, cujuſmodi manna eſt, ſuper idoneas frondes, truncos, & ſaxa inſidens abit. Sic unuſquiſque liquor inſitas ſuæ plantæ virtutes retinet. In hunc igitur modum res creſcunt, ex aqua videlicet omnia: Nam ex illius vapore ſubtiliore, res ſubtiles

Ros vires plantæ, cui inſidet, habet.

les & leves; ex oleo verò res graves, & precioſioris ſubſtantiæ; ex ſale verò res prioribus longè pulchriores. Si enim vapor ille omniformis, prima metallorum materia (. quæ quidem nihil aliud eſt, quàm humiditas quædam mixta aëri calido, & eſt in forma aquæ pinguis adhærentis unicuique rei puræ, vel impuræ in uno loco abundantiùs, ob terrę poroſitatem ad magneticam virtutem, exercendam, reſque ſibi convenientes attrahendas aptiorem.) ſi inquam è profundiſſimis. Terræ viſceribus hujuſmodi vapor igne illo ſubterraneo in profundiſſimis terræ viſceribus incluſo (. quibus tota terreni Mundi machina veluti animatur, ſublimaturque.) per varia Terræ ſpiracula veluti ſyphones quoſdam in varia loca, ſingulaſque rimas penetrans, diffunditur; fit, ut ſi dictus vapor per loca calida, & Vapor.

 pura,

pura, ubi parietibus ſulphuriis lentor, & pinguedo adhæret; transierit, ſtatim accommodandò ſe adjungatur illi pinguedini, quam poſteà ſecum ſublimat, & tunc fit unctuoſitas, & relicto vaporis nomine, accipit nomen pinguedinis; quæ poſteà veniens ſublimata ad loca alia; quæ jam vapor antecedens purgavit, ubi eſt terra ſubtilis, pura, & humida, implet poros ejus, & juncta illi aurum efficitur; Si verò pinguedo illa venit ad loca impura frigida, fit plumbum; Si verò talis terra pura ſit, & mixta ſulphuri, fit ſtannum; quò enim magis deputatus locus fuerit, eò pulchriora reddet metalla; Si verò ad terram ſiccam, & impuram, ſive homogeneam telluris partem pervenerit pinguedo illa, ferrum generabit. Sic vapor ille ſublimatus per poros terræ ſecum omnem impuritatem terræ uſque ad circumfe-

Auri generatio.

Plumbi.

Stanni.

Ferri.

cumferentiam trahens, ab aëre congelatur; quod enim aër creat purus, aër congelat crudus, quia aër in aërem habet ingreſſum, & ſe jungunt invicem: natura ſiquidem natura delectatur; ita fiunt petrę, & montes ſaxei. Quod ſi vapor naturæ per ſe ſublimatur ſine acceſſu pinguedinis, & ſulphuris, & venit ad locum aquæ puri ſalis, fiunt adamantes, & hoc in locis frigidiſſimis, ad quæ pinguedo pervenire nequit; ſi ad locum aquæ vitrioli viridis, in Saphyrum, aut Smaragdum congelatur; ſi in aquam cinnabaris ſubtilem, in Rubinum condenſatur; (. ubi nota omnem aquam, ſi ſit ſine ſpiritu, calore; ſi verò ſpiritum habeat, rigore congelari: qui illud ſciverit, maximum ſecretorum ſe adeptum eſſe norit.) Non ſecus, ac ſi in plano aliquo, diverſi coloris, & proprietatis res, veluti ceruſſam, minium, cinnabarim,

Lapidum.

Adamantes.

barim, æruginem, ſal, vitriolum, arſenicum, & ſimilia, in circumferentiam diſponas, è centrò verò hujus plani liquor ſcaturiat, qui ſe per totius planę ſuperficiei ſpacium diffundat; certum eſt, liquorum cum ceruſſa album, cum minio rubrum, viridem cum ærugine, cum arſenico flavum futurum. Iterum cum ſalis aqua ærugineæ mixta, Smaragdinum aliquid, & vitrioli ſulphurati aquam cum cinnabari, aliquid pyropicum producturam. Pari ratione, ſi liquor prædictus rebus ſapore dulcibus conjunctus fuerit, dulcia; ſi acribus & amaris, acria & amara; ſtipticum, ſi ſtipticis, venenoſa, ſi venenoſis; ſalutifera, ſi ſalutiferis, ſingulis rebus humorem magnetica quadam vi ad ſe trahentibus, & in ſubſtantiam ſibi ſimilem transferentibus. E cujus quidam humoris, cum infinitis rebus naturâ differen-

Liquor rerum qua tranſit qualitates aſſumit.

differentibus, commixtione, infinitas quoque rerum ſpecies produci neçeſſe eſt ; quas quidem omnium vires & proprietates in ſimplicibus ſuis cognitas, qui rectè; & ſagaciter combinare norit, ei nullum ampliùs abditum in Natura effectum, nullam rerum ſympathiam, aut antipathiam, quas tantoperè mirantur homines, incognitam eſſe poſſe arbitror; ſed veluti Naturæ quidem Archæus præpotens, ſagaci rerum omnium agentium cum patientibus facta applicatione, quicquid Natura operatur, & ipſe tanquam Naturę ſimia ad exemplar ejus omnia operabitur.

CAPUT V.

De Magnete venenorum noviter detecto, ejuſque mirandis, viribus, & proprietatibus.

Serpens Pileatus venenorum Magnes,

REperiuntur in India Orientali nonnulli ſerpentes, quos Luſitani cobras de cabelo, id eſt ſerpentes pileatos vocant, ob cuticulam in capite prominentem, quam ubi irâ exardeſcentes crexerint pilei formam mentiri videntur. In hiſce ſerpentibus lapis invenitur, quem à ſerpente Luſitani la piedra de la cobra de cabelo, id eſt, lapidum ſerpentis pileati appellant. Et quamvis in omnibus Indiæ Regionibus hujuſmodi ſerpentes reperiantur, non tamen omnes hujuſmodi lapidibus à natura ditati inveniuntur; ſed in propriis regionibus, cujuſmodi ſunt, meridionalis Chinæ regnum,

gnum, quod Quamſi vocant, deindè probatiſſimi in regno Mogorum, quod Indoſtan appellant, & quàm maximè in Dienſis territorii diſtrictu, melioris præ cœteris omnibus notæ. Qui autem hujuſmodi ſerpentes capiendi modum quàm dexterrimè callent, ſunt Brachmani, & quas Iogues vocant gentilitiæ ſuperſtitionis eremicolæ; longâ ſiquidem experientia docti, vel ad primum ſerpentis pileati aſpectum ex certis ſignis norunt, qui lapide turgeant, qui non; nec hîc ſiſtunt, ſiquidem comparatâ horum lapidum copiâ, contuſos atque unà cum reliquis ſerpentis partibus, addita nonnihil ex terra ſigillata, aut etiam quàm magni faciunt terra melitenſi, in maſſam redactos, lapides efformant artificiales, eadem virtute, quâ naturales imbutos, quos deindè magno quæſtu advenis vendunt,

Ubi ſerpentes hi reperiantur.

Modus capiendi.

Artificialis lapidum ſerpentinorum confectio.

ſecreti lapidis conficiendi ita tenaces, ut nullis aut precibus, aut obſequiis, propoſitiſque nummis, id advenæ extorquere poſſint. Sed hiſce paucis prælibatis, jam lapidis virtutes, & mirificam in venenoſo humore attrahendo vim & efficaciam proſequamur.

Lapis hic, ſive naturalis, ſive artificialis lenticularis figuræ eſt, magnitudinis differentis, & major quantitatem unius Julii Romani non excedit, quorum, nonnulli nigro, alii nigro-cineritio colore imbuti ſpectantur, alii nigris albiſque punctis, haud ſecus ac nonnullæ fabarum ſpecies, conſperſi reperiuntur, nigri tamen ceu melioris notæ à rerum peritis æſtimantur. & ſi jam à multis adulterati & nullius virtutis divendantur.

Colores.

Habet hic lapis hunc à natura ſibi inſitum magnetiſmum, ut à venenoſo animali prius inflicto vul-

Vires mirifica lapidis.

vulneri appoſitus, protinùs tenaciſſimæ ſanguiſugæ ad inſtar adhæreat, hæreatque tam diù donec omni veneno, quod ſerpens, aut quodvis venenoſum animal diffuderat, exucto, ac jam veluti ſatur ſuapte ſponte decidat ſaturæ Hirudinis inſtar. Viſa hæc primùm fuerunt veluti paradoxa quædam, quæ minimè tamen ob aſſertionem Patrum ſub fide religioſa factam, repudianda duxi. Cum itaque anno 1663. in Collegii Romani Pharmacopœio ingens viperarum multitudo vindique in conficiendæ Theriacæ uſum aſportaretur, operæ pretium me facturum exiſtimavi, ſi data opportunitate ad dicti lapidis viris explorandas, experimentum ſumerem. Canem itaque in conferta Patrum aliorumque curioſorum multitudine à vipera morderi curavimus, cujus vulneri protinus appoſitus lapis adeò tenaciter

Experimentum lapidis in cane.

naciter adhæſit, ut veluti clavo firmatus videri poſſet, donec poſt unius circiter horæ ſpatium, prout ſuprà memorati Patres nos inſtruxerant, ſuapte ſponte dilapſus, canem quidem primò debilem, & claudicantem, poſtero tamen die integræ valetudini reſtituit. Quæ cum inclito Carolo Magninio indefeſto rerum naturalium exploratori retuliſſem, aït, ſe rei vix fidem habere poſſe, niſi per experimentum in homine factum veritatis certior fieret: Itaque illo eodem tempore, quo vinitores, Ruricolæ, & ſimiles ex ruſticana gente homines à viperis infeſtari ſolent opportunè ſanè accidit, ut ei tanquam rerum medicinalium perito à vipera morſus ſiſteretur; huic igitur lapídem, quem apud ſe tenebat, ſimul ac applicuit, cum eccè, uti ſuprà, is vulneri quàm pertinaciſſimè adhæſit, donec poſt binas circiter horas decidens,

Experimentum in homine.

idens, hominem veluti ex alto opore exſuſcitatum, cardiaciſque nonnullis refectum, tandem priſtinæ ſanitati reſtituerit. Lapis verò ut ab exucto veneno purgetur, lacti injiciendus eſt, ibique relinquendus, donec totum venenum evomuerit, lacte in flavoviridem colorem degenerante. Undè jam diverſis venenorum ſpeciebus, uti bufonum, ſcorpionum, araneorumque experimentum ſumo, ut quid in iis virtutis obtineat lapis, cognoſcam.

Narrat P. Henricus Roth, qui lapidem ſecum ex Mogoris regno attulerat, ſe multiplex hujus lapidis experimentum ſumpſiſſe. Primò in famulo ſuo, in manu à Scorpione, quod inſecti genus in India uti virulentiſſimum, ita irremediabili veneno turget, percuſſo, cujus vulneri cum lapidem applicuiſſet, tum eccè totum venenum

Mira relatio de hiſce. P. Henrici Roth.

nenum juxta brachii longitudinem diffuſum mox retroagi ceptum & à lapide eâ proportione attractum fuit, ut ſervus venenii jam pauliſper retroacti, ad viciniorem plagę locum, affluxum digito monſtraret, & cum jam vulneris locum attigiſſet, lapis unà quoque veluti officio ſuo probè functus, qui plagę priùs inſeparabiliter fixus hęſerat, ſuapte ſponte dilapſus hominem priſtinæ ſanitati reſtitutum reliquit. Alterum expertus eſt in homine peſtifero bubone infecto, cui primò lanceolâ aperto cum lapidem applicuiſſet, hominem intra breve tempus, omni exucto venenò, liberum ab omni infirmitate reliquit. Pręſtat hanc mirificam curam non ſolùm lapis naturalis, ſed & artificialis, ex contuſis ſerpentum lapideis cruſtulis, vel etiam vitalium membrorum, capitis, cordis, hepatis,

tis, dentiumque portiunculis, artificio ſolis brachmanibus noto unâ commixtis confectus. De hoc quoque lapide in ſua Flora Sinica mentionem facit P. Boimus, hiſce verbis: [In India & regno Quamſi Sinarum, in quorundam certi generis ſerpentum (. quos cobras de cabelo, id eſt, pileatos ſerpentes Luſitani vocant.) capitibus lapis reperitur; contra morſus ibidem inflictos homini, alias ſpatio 24. horarum interituro. Lapis hic rotundus, lenticularis figuræ, veluti glauco quodam ex candido colore imbutus, vulneri applicatus per ſeipſum hæret, veneno verò plenus decidit, poſteà lacti immerſus per aliquam moram ad ſtatum naturalem ſe reducit. Hic lapis dilapſus, ſi poſt purgationem denuò hęreat appoſitus vulneri, id manifeſtum indicium eſt, virus totum exhauſtum non fuiſſe, at ſi amplius ad-

Ego ex ſale ſerpentis extracto, & in lapidem converſo, efficaciores fieri poſſe exiſtimo. P. Boimus in Flora Sinica.

hæ-

hærere detrectet,tunc moribundo de ſuperato mortis periculo congratulantur.]

Meritò quibuſdam paradoxum videri poſſet, quomodò venenum veneno curari queat, & quomodo vitæ noſtræ contrarium, vitam nobis largiri poſſit. Frequenti enim, eâque quotidianâ penè experientiâ compertum eſt, morſus & puncturas venenatorum animalium, dictorum animalium applicatione perſanari. Quod quidem nulla ratione fieri poſſe puto, niſi ſimilium attractu confluxuque magnetico, quem & Magnetiſmum appellamus. Notandum, quod ſicuti ſtirpes, & plantæ ex terra, id quod natutæ maxime conſentaneum eſt, juxta præcedentia, attrahere ſolent, ita ſingula quoque animalia in iſtiuſmodi alimentum naturæ eorum conſervandæ maximè conſentaneum naturali quodam inſtinctu ferun-

Quomodò venenum veneno prodeſſe poſſit.

feruntur. Cum itaque natura venenatis animalibus venenum veluti dotem quandam particularem, cùm ad conſervationem defenſionemque ſuam contra alia animalia, tum ad terram aërem- que purificandum indiderit, illis videtur veneni attractio planè naturalis, & ſine qua vivere non poſſint. Hinc ſerpentes naturali quodam appetitu, quicquid in terra venenoſum, contagioſum, putridum, hominibuſque noxium, id nimirum, ex quo ſunt, ſuum veluti nutrimentum exſugentes, in ſe tanquam naturalem veneni burſam attractum, ſubſtantiæ quadam affinitate, non ſecus ac homo alimentum ſuum, derivant; quod hoc experimento comperies. Si enim ſerpentem veneno ſpoliatum terrę venenoſa qualitate imbutæ immiſeris, eum, qui omni priùs veneno carebat, totum ex novo veneno attracto viru-

Animalibus venenoſis attractio veneni naturalis.

Experimentum.

Magnetes venenorum terreſtres, aëri, & aquei.

virulentem reperies. Hæc ratione igitur viperæ terreſtre, aquaticum Dypſades, Araneæ aëreum virus duplici officio, dum nobis quod obeſt auferunt, & quod ipſis prodeſt, attractum non ſine mirabili quadam Dei providentia in ſe derivant. Ita Erucæ, papiliones, cæteraque inſecta in plantis, fructibus, floribus noxias qualitates in ſe quoque derivant. Ita denique omnia amuleta, prophylactica, & antidota, venena trahere ſolent. Naturale igitur eſt animalibus veneniferis, venenum ſubſtantiæ quadam cognatione tanquam ſibi ſimile, amicum & commodum nutrimentum attrahere. Ita Bufonem, ſeu Rubetam Sole exſiccatam, & tuberibus applicatam peſtiferis, infectum peſte liberare frequenti uſu compertum eſt; uti in noſtro ſcrutinio phyſico medico de peſte docuimus; trahente videlicet cor-

pore

ore rubetæ humorem hominis contagioſum tanquam ſibi appropriatum & convenientem, quem ipſa natura veluti noxium, & lethiferum à ſe expellere nititur. Sicut enim ex putrefacto humore cadaveris ſæpè hujuſmodi animalia nata in ſepulchris inveniuntur, ita id ex quo ſunt, naturaliter appetunt, contagioſum, & corruptum in humano corpore. Ita caro viperina manducata, viperæ, uti, & ſcorpius ſcorpii morſum ſanat. Cujus quidem rei alia ratio non eſt, niſi attractio illa magnetica, quâ ſimile ſibi ſimile appetit. Cum enim quiſpiam à venenoſo animali mordetur, virus mox intimas fibras rependo petet: Si igitur viperæ, quæ momorderat, carnes devorandas patienti dederis, fit ut virus relicto peregrino, & incompatibili ſubjecto, proprium, ad quod naturali quodam appetitu fertur,

fertur, carnem videlicet viperæ repetat, eique veluti naturali ſubjecto adhęreat, toto membrorum exercitu in communem hoſtem conſpirante, indeque eum una cum maſſa venenifera conjunctis viribus expellente. Eſt igitur caro viperina ſui tractiva veneni, & ideò in theriacæ confectione omnium ſpecierum hypoſtaſis eſt. Hac methodo Erfordiæ in Germania, ſeplaſarium quendam morſu viperæ ad extremum vitæ diſcrimen deductum, cum omnibus adhibitis antidotis, nulla alia venenum pellendi remedia ſupereſſent, carnium ejuſdem viperæ, quæ momorderat, eſu perfectè ſanatum vidi. Ita ſcorpius venenum, quod aculeo fudit, vulneri applicatus tanquam ſuam repetit; adeò venena plerumque infectis non dicam lethifera, ſed prorſus ſalutifera reperiuntur; quod non immeritò inter

Mirus effectus.

t maxima Naturæ miracula nſeri debet.

CAPUT VI.

ndè proveniat admiranda in hoc lapide attrahendi veneni vis & efficacia.

REm difficilem prorſus & intentatam aggredior, dum rium & prodigioſorum effetuum in hoc lapide eluceſcenum cauſas & rationes audenùs aſſignare aggredior; veruntmen uti in præcedentibus jam aria ad hujuſmodi penetrandas bſidia adduximus, ita pro varâ mentis reflexione, & cauſaum concurrentium combinaione facta, ſi non rationem veam, & evidentem, ſaltem viciam, & probabilem quoad licueit, nos aſſignaturos confidinus.

Con-

Unde ſerpentes pileati univerſalem veneni trahendi vim nanciſcantur.

Conſtat ex Geographorum relationibus, magnum illud Aſiæ ſpatium, quod Indoſtan vulgò vocant, & tòtum ferè Magni Mogoris imperium, unà cum vicinis Regionibus Guzarata, & Dienſis Territorii diſtrictu occupat, ex inſita terreſtris glebę proprietate, uti zonæ torridæ magna ex parte ſubditum, & ingentibus Solis ardoribus expoſitum eſt, ita quoque ingentem virulentiſſimorum ſerpentium, aliorumque inſectorum toxico prægnantium copiam parere. Accidit autem, ut quotannis ex multitudine fluminum Indi præſertim, & Gangis Regnum iſtiuſmodi ingentes quoque inundationes experiatur, quæ in latibula ſerpentum effuſæ, innumerabilem quoque hujuſmodi ſerpentum copiam ſecum evolvant, qui tandem aquarum multitudine ſuffocati, atque intra foſſas relicti,

ῥcti, & in unum confuſi, perni-ioſa putredine Regionem ſubin-le non ſine ſtrage hominum infi-iunt; ex quibus deindè veluti ex ermentata maſſa ingens ſcorpio-um, bufonum, formicarumque bullulago emanans, ſeminium onficit virulenta putredini con-ertum; atque ex hac calore Solis ermentata putredine tandem ſer-pens ille omnium virulentiſſimus, mirificus venenorum magnes, quem pileatum vocant, naſcitur, qui uti ex differentium ſerpen-um inſectorumque venenoſorum eminiis originem ſuam trahit, ita quoque de omnibus dictorum animalium venenis nonnihil par-ticipat; ut proindè non mirum alicui videri debeat, hunc omni-bus venenorum generibus attra-hendis aptiſſimum eſſe. Quomo-dò verò, & ex qua cauſa mira hæc attractio peragatur, nobis dicendum reſtat. Quod ante-

Geneſis ſerpen-tis pilea-ti.

D quam

quam faciam, primò de veneni natura, & proprietate nonnihil præmittendum duxi; deindè hiſce pręmiſſis veram certamque tractivæ virtutis in hoc lapide, vulneribus, quibuſcunque tandem venenoſorum animalium morſibus inflictis applicatus fuerit, cauſam aperiam.

CAPUT VII.

De venenorum natura, & proprietate, atque de ſtupendis proprietatibus, queis venenum intra corpus diffuſum, aliud venenum quodcunque tandem interimit.

VEnenum hoc loco nihil aliud eſt, quàm vis quædam effectrix in aliquo corpore poſita, cordi ſingulariter noxia, & vitæ animalis totâ ſubſtantiâ diſſimilis directè corruptiva. Quænam autem hæc vis ſit, aut in quo

quo conſiſtat, magna inter Authores lis eſt, & controverſia; ſunt qui dicunt, per exceſſum dumtaxat primarum qualitatum agere venena, ita ut alia per vehemens frigus cor conſtringendo, ſtupefaciendo, calorem vitalem extinguendo; alia per calorem intenſivum cor comburendo; alia per ſiccitatem calorem vitalem conſumendo; alia per humiditatem putrefaciendo viaſque obſtruendo, hominem interimant. Putant igitur, dum cordis motus venenis tollitur, hoc neceſſariò fieri per intemperiem aliquam inſignem: intemperies autem non eſt niſi ex diſcraſia primarum qualitatum; quâ tota humorum ſymmetria diſſolvitur; Inferunt ergò effectus hujus intemperiei eſſe non poſſe, niſi à primis qualitatibus rei venenatæ inſitis. Contrà, ſi in ſolo exceſſu primarum qualitatum conſiſtat veneni actio,

Variæ ſententiæ de venenorum operatione.

Non agunt qualitatibus manifeſtis.

non erit cauſa, cur aqua pura, cur piper, cur vinum ſublimatum, ſpiritus ſulphuris, ſimiliaque inter venena, & deleteria numerari non poſſint: Aqua enim frigidiſſima eſt, piper calidiſſimum, & tamen venena non ſunt; ergò præter calorem, & frigus, humiditatem, ſiccitatemque, alia qualitate opus eſt, qua vehementia illa ſymptomata efficiuntur, quæ in iis, qui venenum hauriunt, cernuntur. Nam ut rectè Ariſtoteles 2. de gener. animal. c. 3. [Ineſt ſeminibus facultas quædam fæcundativa ſeminis, eſtque calor, non ignis, nec talis aliqua facultas, ſed ſpiritus in ſemine ſpumoſoque corpore continetur; & natura quæ in eo ſpiritu eſt, proportione reſpondet elemento ſtellarum.] Non igitur venena qualicunque frigiditate vel calore, ſed frigore quodam & calore prorſus mirabili, vel a

Ariſto-
teles.

aſtr.

aſtris indito, vel in eſſentia corporis univerſi radicato interimunt. Et quamvis venena quædam reperiantur narcotica, quæ ſolo frigore, ut opium, Mandragora, Hyoſciamus, Solanum, Napellus, necare videantur; non tamen id faciunt ſine alia adjuncta qualitate venefica deleteriis propria; quod rara illa, & admiranda ſymptomata intoxicati, quæ in primas qualitates, ſeu ſolum frigus cadere nequeunt, ſatis demonſtrant. Præterea videmus venenum occidere multò celeriùs, quàm inducatur humorum illa diſcraſia; ut in Epidemicis contigiſſe Cornelius Gemma refert: ita quidam apud Mercurialem Ordelalphus vel appropinquantes ſibi, veneno, quo liniebatur, occidebat. Non nego tamen, primas qualitates veluti per modum diſpoſitionis ad veneni operationem concurrere, at-

Mira vis veneni-feri viri.

que in uno quidem plus, in alio minus: quod enim Scammonea intus ſuſcepta rarefaciat, extenuet, incidat, caloris opus eſt, quod verò peccantem humorem ubique collectum in ſe derivet, alterius qualitatis ab intrinſeco profluentis opus eſſe, nemo inficiabitur.

Varia venenorum genera.

Porrò uti ſalutiferorum, ita proportione quadam deleteriorum varia, & multiplex copia eſt, quam nos in duas claſſes divìdimus, ita ut aliqua ſint naturalia, alia artificialia. Naturalia venena iterùm variè dividuntur: alia enim ſunt à mineralibus, ut arſenicum, Auripigmentum, Antimonium, Hydrargyrum, ſimiliaque: alia à plantis, ut omnia Aconitorum genera, narcoticaque, quorum alia totâ ſubſtantiâ venenoſa ſunt, alia ſola parte, uti radice, vel ſemine, vel flore; alia denique ab animalibus

libus toxica, omnia animalia ſive toto, ſive ex parte venenata comprehendunt, quæ uti innumera ſunt, ita variam quoque actionis ſuæ rationem habent. Hiſce adduntur venena, quæ ex putrefactione aut cœleſti influxu originem ſuam (. uti epidemicæ lùes & peſtes.) ducunt. Quorum citatorum venenorum alia iterum, vel aëre venenoſo hauſta trahuntur, ut in morbis contagioſis, aut animalium quorundam peſtifero halitu contingit; alia extrinſecus applicata morſum, puncturamve, ut calenti vulneri venenum inditum ſerpat, requirunt; ita rabidi canis aliorumque ſerpentium morſus nos attingunt; alia intùs ſumpta ſub cibi potuſque ſpecie operantur. Quod uti præſentiſſimum omnium, ita omnium efficaciſſimum venenorum genus eſt; hauſtum enim celerrimè per pulmones in

cor, & in arterias diffuſum, primò humores, poſteà ipſam artuum ſubſtantiam labefactat. Illud verò, quod exteriori contactu fit, minùs efficax eſt, cùm non aëre aut ſpiritu, ſed humore quodam id provehente per membra, vires habeat, ut morſum rabidi canis, qui hominem non inficit halitu, ſed in vulnus morſu factum ſalivam, vel veneniferum humorem eructat, cum quo poſtmodum virus in totum corpus ſerpendo vires ſuas exerit. Cœtera venena, utpote craſſiori ſubſtantiæ inhærentia, uti debiliora ſunt, ita non adeò citò perimunt. Alia denique intus ſumpta, non niſi calore naturali priùs excitata operantur, cujuſmodi Narcoticorum venenum eſt. Calore igitur qualecunque venenum attenuatum per fibras internas ſe propagans, ſpiritus maximè infeſtat, qui cum ſedem in corde vitæ fonte

fonte habeant, mirum non eſt, ſi animal eo extincto in interitum tendat; cùm nobis, alimentoque noſtro totius ſubſtantiæ ſimilitudine contrarium ſit, ut ſuprà dictum eſt.

Vides itaque Lector, ex præcedentibus, quomodò hic lapis non ad unius duntaxat venenati animalis vulnus morſu inflictum, appoſitus, venenum mox ad ſe attractum interimat, ſed omnibus venènatorum animalium inſectorumque vulneribus morſu inflictis applicatus ſine diſcrimine ad ſe attrahat, quia nimirum, uti ex diverſis ſerpentum inſectorumque ſeminiis, uti & mineralibus, ſalibuſque pernicioſis intra ſerpentis viſcera conflatus fuit, ita quoque fit ut ſingulorum venena, ſimul ac magnetum ſuum præſentem advertunt, unumquodque ad eum, quo conſtat, naturali appetitu attractum confluat.

Atque hæc eſt genuina hujus lapidis omnium venenorum tractivi cauſa & ratio. Sed hæc de venenorum lapide dicta ſufficiant.

Non omittam hoc loco accenſere dictis alium magnetem conſideratione digniſſimum uti ſequitur. Reperitur in India ſummæ virulentiæ ſerpens, quem ego non immerito Baſiliſcum Indicum appellem; ſolo enim afflatu non ſolum homines, ſed & animalia quævis obvia interimere dicitur; verum natura ſagax, tanto & tam exitiali atrocitati providens, ne peſtifera ſua toxici diffuſione cuncta deſtruat, ad cautelam hominem cœterorumque animalium crepundiis caudæ annexis, quod alii tintinabulum aut campanulam vocant, eum adeò providè inſtruxit; ut ſerpens audacius forſan in obutos inſurgens, ſtrepitu ſuo formidabili ſonituque exitiali moneat,

Serpens miræ virtutis.

id

id omni ſtudio vitandum, cui propriores facti infallibilem mortis pędicam nullo remedio ſuperſtite incurrant. Ego ſanè cum hujuſmodi tum à noſtris narrari audiſſem tum apud Indicos naturalium rerum ſcriptores ſæpe ſępius legiſſem, putam fabulam ſemper hucuſque credideram; donec P. Emanuel Luiſius Luſitanus huc Romam advena, ab hoc me errore liberavit, cum ipſe non duntaxat, quæ ferebantur, vera eſſe atteſtatus ſit; ſed & crepundium ſerpentinum, quod inter cęteras res rariores ſecum attulerat, mirum in modum, vel ad primum attactum perſtrepens mihi dono reliquerit. Extremitati caudæ ſerpentinæ adnatum inſtar muliebrium capillorum complicatum eſt, non ex pulpoſa colubri carne, ſed veſicaria quadam textura à natura eo artificio effictum, ut veſicarum ſtaphyiodendri,

dri, aut Coluteæ formam, aut veſicæ ſuillæ exſiccatam pellem quaſi diaphanam exprimat, quæ & ea de cauſa haud ſecus ac dicta ſuilla veſica piſis inditis, vel ad exiguam ejus agitationem mirificum ſtrepitum edit; ut proinde haud incongruè Luſitani eam ab hujuſmodi ſono. *La cobra de caſcavel*; id eſt tintinnabulum vulgo vocare conſueverint. Et cum aliàs totus ſerpens irremediabili veneno turgeat, hæc tamen recenſita ſerpentis crepundia tùm contra proprium venenum, tum alia; quin & contra epilepſiam antidotum nobiliſſimum compertum fuit, ſi vel collo affixum portetur, aut in pulverem redactum aqua cardiaca dilutum potu ſumatur. Cujus quidem rei alia ratio non eſt, niſi trahendi veneni ipſi inſitus magnetiſmus, uti in precedentibus diximus quantò enim ſerpentes vi-

virulentiores ſunt : tanto quoque quævis ex ejus ſubſtantia pars legitimè preparata venenum ad ſe potentius trahit. Sed jam ad alia.

SECTIO III.

De Magnetibus in vegetabili Natura exiſtentibus, ſive de Soliſequis & Luniſequis Magnetibus.

CAPUT I.

In Plantarum Oeconomia Magnetica virtutis efficacia mirum in modum eluceſcit.

PLantis ſummam cum Magnetis operationibus affinitatem eſſe, indè luculenter patet, quod motum magnetis perfectè imitentur. Habet

Tres motus differentes Magnetis.

bet autem Magnes tres motus ſui differentias; Primus motus Magnetis eſt, quo ſecundum certas corporis ſui fibras ex polo in polum exporrectas, coagmentataſque, vim ſuam magneticam veluti in longitudinem quandam propagat. Alter radiationis eſt, quo diffuſis ex utroque polo radiis potentem illam activitatis ſuæ ſphæram, intra quam quodlibet ſibi conſimile conſtitutum corpus movet attrahitque, fundat. Tertius diſpoſitionis, quâ ſeſe ad Telluris, ſive terreni globi axem, tanquam ad principium conſervativum ſui ſituat, ut ſi quandoque extra hunc ſitum violenter abſtractus fuerit, circulari motu ad eum reverſus ſe accommodet, ibique tanquam loco naturæ ſuæ maximè conſentaneo, requieſcat. Totidem ego in pleriſque plantis motûs differentias reperio. Primus vegetati-

Analogia motus Magnetis ad plantarum motus.

vus

vus eſt, quo ſeſe planta vi vegetali ſurſum per ſcapos thyrſoſque rectà in verticem propagat. Secundus eſt qualitatum plantis inſitarum in orbem ſeſe diffundentium motus. Tertius diſpoſitivus plantarum quarundam motus eſt, quo ſe ad certum locum ſitumque accommodant, vel ad Solem, & Lunam, veluti ad principium conſervativum, motum circularem affectantes, convertuntur. De quibus omnibus ſingulatim dicendum eſt.

Cum ſingula in hoc Mundi Theatrum introducta diverſis partibus, & multiplici facultatum genere, aliiſque adminiculis, à provida Natura aſſignatis conſtent, duo quoque ad eorundem commodam conſervationem requiri videbatur: primum eſt, ut pars parti ritè cohæreret, ordinatimque diſpoſiti eſſent ſinguli corporis artus, ut caput videli-

cet

cet collo, collum pectori, pectus cruribus veluti columnis quibuſdam totius ædificii molem ſuſtinentibus inniteretur. Alterum eſt, ut tota hujuſmodi ædificii ſtrues, ritè in ordine ad univerſum conſtituta, capite vergente ſurſum, deorſum pedibus, erecta ſubſiſteret; Quod ſi aliter fieret, corpuſque inverteretur, aut extra directionis lineam declinaret, id ex hujuſmodi ſitu Naturæ maximè contrario ſummam violentiam pati neceſſe foret. Quæ omnia, quotquot productæ ſunt, rebus conveniunt. Hinc enim, ut in præcedentibus fusè dictum eſt, elementa tam ſtudiosè ſitus ſui rationem obſervant, ut Mundum labi faciliùs ſit, quam ut illa contrarii ſitus violentiam ſuſtineant. Hinc ignis, aërque terræ incluſi, omnia rumpunt, ſindunt, diſſipant, ut liberis Regionis ſuę campis perfruantur. Hinc dum gravia

Omnia certum locum in Mundo amant.

gravia cum levibus conſiſtere ne-ſciunt, inundationes, ruinas, interitus Urbium, integrarumque provinciarum, impetu gravitatis ad locum naturalem centrumque tendentis cauſari neceſſe eſt. Ita ſingula Mineralia certas ſuas ſibique appropriatas Telluris ſedes ſic tuentur, ut, ſi ab iis removeantur, prorsùs pereant, Hinc alia arida, quædam humida, nonnulla calida, cœtera frigida, ſingula ſua loca amant. Hinc plumbum perpetuis aquis ſalſuginoſis damnatum, in hydrargyrum ſolvitur; ferri quoque fodinæ aquarum tyrannidem paſſę in liquorem abeunt rubiginoſum. Sed ut tandem ad noſtrum inſtitutum revertamur, videtur prætereà hic naturalis appetitus maximè, ut in Magnete, ita & in plantis, & fructibus. Sicut igitur Magnes, duos terminos habet, Borealem, & Auſtralem, & ad conſerva-tionem

tionem ejus requiri videtur, ut partes ſeu fibræ in terminos tendentes non tantùm benè inter ſe compoſitæ ſint, debitumque in longitudinem ſitum obtineant, ſed etiam ut ſitum ad univerſum habeant convenientem, aliàs enim commodè ſe conſervare nequirent; ita etiam planta requirit, ut non ſolùm radicibus truncus ſuperimponatur, rectàque quà ramis, quà ſtolonibus diffuſis luxuriet, ſed etiam ut vigorem conſervet, radix humi ut condatur, ſcapus ſurſum vergat, neceſſe eſt. Sicut autem Magnetis vis per fibras quaſquam propagatur in longitudinem, ita & vegetalia certas quaſdam fibras obtinent, ſeu poros, per quos nutrimentum hauſtum, ſingulis partibus communicent. Sicut igitur Magnes quandam habet ex ſua natura certam virtutis lineam, qualitatemque, quâ determinatam

tam obtineat poſitionem & ſitum, haud ſecus & plantæ, frutices, & arbores ita certa ratione poros ſuos habent diſpoſitos, atque in longum protactos, ut ſi lignum vim haberet ſe collocandi liberè, naturalem ſibi ſitum juxta pororum diſpoſitionem, innato quodam ſurſum aſpiciendi, & deorſum in ordine ad punctum verticis, zenith dictum, nadirque oppoſitum, appetitu quæreret; cum hic ſitus ad diuturniorem, felicioremque vitam ei conducat. Hinc etiamſi rami arboris pondere quodam deprimantur, adeò tamen appetitus elevandi ſeſe vehemens eſt, ut vel ſurculorum ſtolonumque hinc indè erumpentium luxuriante ſobole, violenentum ſitus ſtatum redimens, vicaria veluti opera elevetur; Imò adeò hac ſurrectione gaudent plantę, ut quibus natura thyrſos, ſcapos, aliaque

Mira plantarum conſtitutio.

que ſolidiuſcula ſurrectione inſtrumenta negavit, eæ capreolis, aut claviculis veluti manibus quibuſdam fulturas, ac pedamenta, quorum ope ſurrigerentur, captare videantur. Accedit, quod per cylindriformem hujuſmodi pororum in fructibus, arboribuſque conſtitutionem, totius arboris nutrimentum in reliquas arboris partes devehatur; quam quidem pororum nunc ſtrictorum, nunc laxorum conſtitutionem, ſitumque in ordine ad cœli Soliſque motum ita ſtricto ſibi jure prætendunt plantæ, ut ſi eas eradicatas, adultiores alio in loco, non eo pororum, quo primò creverant, ſitu tranſplantaveris, ſed contrario ſitu ſtrictiores partes in Auſtrum, in Boream laxiores, converteris, plantæ inimico Cœli aſpectu ſe junctas ſentientes, veluti indignabundæ marceſcenteſque contabeſcant.

Si vero priſtino eas ſitu honoraveris, copioſo luxuriantis ſobolis proventu, quanto à plantatore beneficio ſint affectæ, palam teſtabuntur, quam rem diligenter omnes, qui agriculturæ operam impendunt, obſervare cum primis velim.

CAPUT II.

De Magnetibus ſolaribus.

INter cœteras plantas, quæ eximia magnetiſmo pollere videntur, principatum ſanè non immeritò tenent plantæ illæ, quę à motu, quo ſolem ſequuntur, Græcis hæliotropia, hoc eſt, ſoliſequa vocantur. Et quamvis omnium penè florum proprium ſit, lumine & ſole gaudere, in aliquibus tamen magis magiſque mirum hoc Naturæ ſpectatur conjugium: omnes enim flores plan-

plantarum, aurea foliorum in orbem diffuſorum fœturâ radiantis ſolis diſcum proximè mentiuntur, ut Tragopogon, Cyclamen, Chamæleon, Chryſanthemum, Lupinus, omnes cichorearum ſpecies, Tulipæ, Lilium, Perſicum, Anemones, Scorpiurus, Heliotropium propriè ſic dictum, Acacia, Lotus, aliæque innumeræ hac vi converſiva prææditæ, neſcio quid amicitiæ cum Sole habere comperiuntur. Lupinus, Cichorium, Convolvulus adeò ſollicitè ſolem quærunt, ut à conſtanti motu in orbem juxta Solis motum facto horologia Ruſticorum dici meruerint. Heliotropium, Scorpiuris, Lilium Perſicum adeò pertinaciter etiam cœlo obnubilato Solem ſectantur, ut caulem, ſive thyrſum etiam intorqueant. Acaciæ, quà in hoc Collegio Romano abundamus, folia ita Solem amant ut ſimul

Magna varietas ſoliſequiorum.

Horologia ruſticorum.

ſimul ac is ortus fuerit, illa laciniosam indolem paulatim uſque ad meridiem, veluti propalam omnibus decoris ſui ſpeciem oſtendentia explicare ſoleant; Sole verò occidente, ita dicta folia contrahit; ut non folia, ſed Juniperi ſpinas diceres. Mirum tamen eſt, quod de loto Ægyptia ait Theopraſtus lib. 4. cap. 10. [Naſcitur fructus in capite, modo quo in faba, flos candidus, Liliis foliorum anguſtia proximus, multi ac denſi promiſcui exeunt; Sole occidente ſe comprimunt, caput integunt, ad ortum aperiuntur, & ſuper aquam aſſurgunt, idque facit, dum caput perficiatur, floreſque defluant: capitis magnitudo, quanta papaveris maximi, & præcingitur inciſuris, non alio modo, quàm papaver, niſi quod in his fructus frequentior habetur, qui milio non abſimilis eſt, in Euphrate caput,

Loti Hiſtoria.

caput, floreſque mergi referunt, atque deſcendere uſque in medias noctes, tantumque abire in altum, ut ne dimiſſa quidem manu capere ſit, diluculò deindè redire, & ad diem magis, Sole oriente, jam extra undas emergere; floremque patefacere, quo patefacto ampliùs inſurgere, ut planè ab aquis abſit altè.] Hucuſque Theopraſtus. Quæ omnia ſingulari ſtudio examinata, ab iis qui dictas partes luſtrarunt, vera eſſe comperi. Plantis igitur vis quædam ineſt, quà Solis non diurnum tantùm, ſed & proprium, ſive annuum motum affectent. Non enim deſunt arbores, & plantæ, quæ à prima germinis ætate foliorum continuum incrementum uſque ad ſolis ſolſtitium ſumentes, cum ſole continuò creſcant; Sole verò converſo, & ipſæ converſæ ad æquinoctium uſque decreſcant; donec So-

Flores imitantur motum cæli diurnum, & annuum.

lis

lis in Auſtralem Mundum abeuntis præſentiâ deſtitutæ, veluti mœrentes contabeſcant. Hujus motus veluti rudimentum quoddam, tùm in multis aliis, tùm potiſſimum iis in arboribus, quorum folia ab una parte virentia, ab altera ſubalbicantia ſunt, cujuſmodi populus, & certum quoddam ſalicis genus portat, ſpectatur. Huc pertinet, quod ſuperioribus annis de Heliotropio quodam prorſus admirabili retulit P. Franciſcus Perez Inſularum Philippinarum in negotiis Societatis noſtræ Procurator. In Inſula Quilola, Mindanao, aliiſque circumjacentibus fruticem eſſe inquit, cujus flos adeò conſtanter Solem intueatur, ut nè unguem quidem ab eo unquam declinet. Nam Sole primùm æquatorem ſubeunte, atque in ortivo puncto conſtituto, flos veluti gravi expergefactus ſomno, ſponſi ſentiens

Cur nonnullæ arbores folia mutent in ſolſtitio æſtivo.

Horologium Botanicum.

præſentiam, omni mox torpore excuſſo, expanſaque decoris ſui ſupellectile ultrò obviam ei prodire videtur; quod dum facit, in utroque horizontis puncto ſe parallelo quodam ſitu ita ad Solem diſponit, ut meridiani, tum orientalem, tum occidentalèm faciem, in meridie verò, flore thyrſo normaliter inſiſtente, horizontale planum perfectè referat; verbo hemicyclum æquatoris diurnum, ad motum ſolis, eâ conſtantiâ deſcribat, ut ſtipulo centro ejus ad angulos rectos infixa, in limbo horario non ſecus, ac in Sciaterico quodam horas diurnas deſignet. Sit æquator. A C B. (ut in frontiſpicio libri patet) Solis ortivum punctum A, meridianúm C, occiduum B. Solem igitur in puncto A emergentem, flos expanſus, ſemper ſequetur eundem ſtipulâ ſuâ horas in arcu A C, deſignaturus; Solem verò

ex

x C, in B deſcendentem flos intra
alicem ſuum abditus, uſque ad
ponſi reditum quieti tantiſper ſe
ommittit. Porrò Sole Auſtralia
igna percurrente; flos in Au-
trum declinans, unà cum Sole
Auſtrales, eo verò Borealia Signa
ubeunte, in Boream delinans,
Boreales deſcribet parallelos, ita
t in uno flore tota Solaris mo-
us ratio patefiat, quod ſanè ma-
num Naturæ miraculum cenſeri
ebet. Lego de ſimili flore apud
Arabes, quem Haret vocant.
Hanc eandem eſſe credo, quam
Euſebius in ſuo Plinio Indico, vo-
at plantam mimoſam, de quo
ta: [. *Alia planta invenitur qui-*
uſdam hortis quinque palmorum
ongitudine, & vicinis arbuſtis, at-
ue parietibus incumbens, tenui
aule, eleganti virore prædito, nec
dmodum rotundo, per intervalla
xiguis & pungentibus ſpinis obſi-
o, gaudet humidis & petroſis locis,

& herba mimoſa nuncupatur, quo-niam manu admota ſeneſcit, & marceſcit, manu verò remota, pri-ſtinum virorem recipit (cujuſmo-di hîc Romæ apud Eminentiſſimum Cardinalem Barberinum, dum hæc ſcribo, me vidiſſe memini.) ſed non adeò celeriter ut priùs; ſingu-lis noctibus Sole occidente ſeneſcit & ſiccatur quodammodo, ita ut contabuiſſe videatur, oriente verò Sole vigorem recipit, quantòque ſ[ol] magis fervet, eò magis viret, toto-que die & anno folia ad Solem convertit.] Hanc eandem cred[o] eſſe herbam, quam apud Sala-mas Arabem in libro, quem in-ſcripſit Boſtan Alduni, id eſt, Hortum univerſi, lego, quæ ve-luti ſenſitiva vi quadam imbuta manus attrectantium refugit, at-trectata verò ſqualet; quam & mirum quendam cum Sole con-ſenſum habere dicit, ita ut cum occumbente Sole occumbat, cum orien-

Varia Helio-tropia.

riente oriatur, cum declinante eclinet, vera Solis in omnibus imia. Huic tam mirabili flori oſtra Heliotropia aliquo modo ſpondent. Nam præter ſuperiùs emorata, malvæ quoque flores, Sole meridianum ſubeunte, uaſi Syderis jubari inhiantes, ſe andunt, atque alterâ horâ, illius eluti digreſſu & deſiderio marcſcunt & occluduntur, ob id heopraſtus Horariam vocat; olumella de Moloche ita cait:

Et Moloche prono ſequitur quæ
vertice Solem.

rodigioſum ſanè Naturæ miiculum, ut herbæ nubilo die, eliteſcentem Solem prodant, & bjecta nube veluti indices curculi, veram tecti Sideris ſedem liorum ſtatu, converſionemıe demonſtrent, imò veriùs larem vicem exhibeant, ita iam, ut non aperto Sole horas

Flores etiam nubilo Cœlo demonſtant Solem.

colligere poſſimus. Tithymalli quoque genus quoddam apud nos reperitur, quod quidam non malè helioſcopum vocant; Solli iter ſequitur, & prono ſemper vertice cum eo pergit ad occaſum diurnumque ſemper ad eum inclinat, ita ut nonnunquam videatur intorſiſſe cauliculum; tanta ſectanda ſideris aviditas eſt. Proſper Alpinus quoque de Plantis Ægyptiis cap. 10. idem de Tamarindo Æthiopum & Arabum affirmat; verba ejus ſunt. *Tamarindus, quem derelſide appellant, arbor eſt, pruni magnitudine, ramis denſis, myrthi foliis prædita; flores fert albos maliaurancii floribus penè quam ſimiles, è quorum medio exeunt quatuor fila alba & tenuiſſima, ex quibus ſiliquæ craſſæ producuntur; primæ virides, tandem maturæ cineritiæ, quæ intus non nulla ſemina craſſa inæqualia, duraque, atque pulpam nigram gu-*
ſi-

ſtui acidam continent. In Ægypto non ſunt admodum hæ arbores copioſæ, neque ſunt patriæ, ex felici enim Arabia atque Æthiopia illuc convehuntur, atque in viridariis ſervantur, Miraculi loco habetur, quod dicitur, unam arborem in deſerto Divi Macarii prope monaſterium Aſſyriorum vivere, in quo ſolo nulla alia planta vivit. Hæc planta hoc habet mirabile, quod ejus folia ſolem ſemper ſequantur, & ſoli-ſequia dicantur; nam ipſo occidente omnia in ſe clauduntur; eodemque oriente aperiuntur, atque hæc motio tantam vim habere in iis obſervatur, ut ſiliquas dum habent, occidente Sole, eaſdem foliis in ſe arctiſſimè claudant, & retinere ſpectentur, eodemque oriente aperiantur, ſiliquaſque relinquant. Hanc foliorum converſionem pluribus aliis Ægyptiis plantis communem animadverti, ut Acaciæ, Abrus, Abſus, Sesban, atque Ta-

marinibi.] Hæc ille. Pari ratione Hemerocallim Athenæus Sole cadente contabeſcere, eoque rurſum oriente repullulare perhibet. Omnes igitur hæ memoratæ plantæ horis etiam nubilo Cœlo indicandis ſervire poſſent, ſed admodum imperfectè, cùm reſiſtentia thyrſi floris cyclicum motum valde impediant.

CAPUT III.

Magnetes Lunæ-ſequii ſeu Selinotropii.

Quemadmodum igitur in Mineralibus, & Vegetabilibus, animalibuſque varię Heliotropicę ſpecies reperiuntur, ita & in iiſdem Selenotropiæ, id eſt, inſito ſibi appetitu Lunam ſectantes. Inter lapides Aphroſelinus ita Lunam ſimulat, ut indè ſelenites, id eſt Lunaris nomen meruerit:

Aphroſelinus Lunæ incrementa monſtrat.

Nam

Nam noctu, Dioſcoride & Proclo teſte, Lunæ imaginem reddere, quæ cum ea augeatur & decreſcat, invenitur. Antonius Mizaldus in opuſculo de conſenſu Solis & Lunæ c. 5, hujuſmodi lapidem ſe vidiſſe ait apud quendam è ſuis amicis, virum, qui varia in Orientalem atque Occidentalem Indiam Terrâ Marique itinera rerum rararum conquirendarum ſtudio confecerat, & inter cæteras res admiratione digniſſimas non poſtremo loco, veluti luculentum Naturæ omniparentis miraculum, oſtendere hunc ſelenitem ſolebat; verba ejus ex Gallico in Latinum tranſlata hæc ſunt: [*Erat*, *inquit*, *lapis forma & magnitudine cæpæ, nigredine & lævore Picem nigram referebat, incrementa decrementaque coporis & Luminis Lunaris certo puncto & ſigno, ſive maculà candicante, quæ creſcente Luna*

creſcendo augmentabatur, decreſcente proportionaliter diminuebatur, idque ſingulis diebus, uſque dum Luna periodum ſuam compleſſet. Opinabar ego primùm hoc opus non à Natura, ſed induſtria quadam humana, ad Lunaris corporis motum, ita concinnatum; multùm igitur circa id perplexus, tandem à dicto amico haud ægrè dictum lapidem impetravi eo animo, ut juxta integram Lunæ periodum dictæ maculæ curſum exactiùs obſervarem. Convenerat me eo tempore in ædibus meis celebris ille Orontius Finæus Mathematicus Regius, quo præſente ſingulari ſtudio & induſtriâ pleriſque obſervationibus peractis, demum ſimplex, & purum Naturæ opus, nulla artis impoſtura corruptum inveni, ut ſequitur. Tempore conjunctionis Solis & Lunæ index, ſive macula candida Lunaris ad lapidis extremam oram inſtar grani milii obſcuriuſculè com-

pa-

parebat; hoc paulatim creſcendo, in omnibus Lunæ ſpeciem æmulabatur, uſque dum veniſſet ad centrum, ſeu medium, ubi plenitudine rotunditatis ſuæ decimam quartam Lunam perfectè ferebat; deindè à centro ad circumferentiam remeans decreſcendo juxta Lunæ phaſes proportionaliter diminuebatur, donec Luna ſoli coniuncta; & illa maculæ, ſuo loco & formæ priſtinæ reſtitueretur, qui quiden deſcenſus aſcenſuſque, ſive incrementum decrementumque maculæ, integram revolutionem Lunarem conſtituebat. Durabat autem hujus maculæ motus perpetuò, nec eum unquam in ſua operatione aberaſſe deprehenſum fuit.] Hæc Mizaldus. Similem Leo X. Pontifex habuiſſe fertur, qui è colore cœruleo in candidum juxta augmenta & diminutiones Lunæ tranſmutabatur. Hujus generis eſt Helites gemma Solaris, qualem Carda- **Helites gemma.**

nus ſcribit fuiſſe in manibus Clementis VII. Papæ, auream habens maculam, quæ juxta Solis motum ſingulis diebus oriens & occidens circumagebatur. Refert Hieronymus Rubeus apud Fabium Paulinum, Statuam à Severino Boëtio Ravennæ ea arte fuiſſe conſtructam, ut cum Sole converteretur; quod ſi verum eſt, ut verum eſſe non dubito, certè nulla alia arte, quàm noſtra id factum eſſe, luculenter patet; ſi enim materiam noſtram Heliotropicam, ſtatuæ dicta methodo libratæ, includeremus, ea cum Sole infallibiliter circuitura eſſet, ſed & hoc arte quoque magnetica perfectiùs pręſtari poſſet. Verùm de hiſce & ſimilibus machinis alibi ex profeſſo in Oedipo noſtro tom 2. de ſtatua Memnonis egimus.

Statua Solis Boëtii.

Porrò non lapidibus tantùm hæc Naturę prodigia inſculpta videntur,

ſentur, ſed & plantis. Ad Lunæ ncrementa & decrementa, omnia Lunaria, ſive ea herbæ fuerint, uti tota illa bulboſa & cucumeracea ſoboles; ſive animalia, ut omnia Oſtreacia, feruntur, & quæ in aquis natales habent, Lune propago eſt, & juxta eam Pœonia. creſcunt & decreſcunt. Pœoniam Cynoſpaſtos. Apulejus noctu dicit lucere, ob id à paſtoribus inveniri; Cynoſpaſtos, alio nomine Aglaophotis inter cœteras herbas deliteſcens nullo modo agnoſci dicitur, noctu verò ſtellæ inſtar lucens facilè in conſpectum venit. His addes, quod dè Nyctegreto ſiccata ad Lunam triginta noctibus lucente, tradit Democritus. Sed relictis hiſce, ut incertis & fabuloſa narratione corruptis, ad Lunarias plantas revertamur; quarum aliæ foliis Lunam mentiuntur, aliquæ ſiliquis noctu Lunæ Variæ Lunariæ. lucentis imaginem in ſuperficie

ſua

ſua lævi ſplendidaque, uti ſpeculum reddunt, aliæ ad Lunam fulgent, ut ſelenites; aliæ incrementum & decrementum ad Lunæ normam tam foliorum, quàm fructuum ſumunt. Lunariam veram à Rabbi Sola in lib. quodam manuſcripto de Medicina varia deſcriptam reperio; verba ejus ex Hebræo in Latinum ita tranſfero: *Lunaria, vel Boriza planta foliis aſſimilatur Majoranæ, niſi quod cæruleo, ſeu cœleſti quodam colore imbuta ſit; dicitur Lunaria ſive Herba Lunæ, eò quod creſcat & decreſcat ad Lunæ viciſſitudines: cum Luna habuerit ætatem unius diei, & planta hæc uno quoque folio augetur, durante hoc continuo foliorum augmento, uſque ad decimam quartam Lunam; Lunæ verò decreſcentis dies tandem ordine ſequitur foliorum acquiſitorum caſus; interlunii tempore omnibus orba foliis ſe condens, veluti luctu agit;*

Boriza herba apud Rabbi Sola.

agit ; caulem habet rubrum, vel violaceum, odorem habet ſimilem muſco & croco, foliis conſtat rotundis, ſi ſuccum hujus herbæ commiſtum argento vivo ad ebullitionem concoxeris, conficies juſculum craſſum, quod pulverizatum æri ſuperſtratum ignis opè id in aurum commutat; ſufficit autem uncia hujus pulveris 100. *unciis æris tingendis : prætereà ſuccus hujus herbæ varias in ſpecies metalla transformat.* Hac Rabbi Sola; & priorem quidem partem hujus deſcriptionis tanquam veritati conſentaneam amplector : poſteriorem verò ceu fabuloſam, & confictam rejicio ; multa enim de hac herba fabulatur ita admiranda, ut ſi vera eſſent, totum mundum in aurum brevi converſum iri neceſſum foret, quæ cum in mundo ſubterraneo confutaverimus, eo lectorum remittimus. Similia de Lunari herba Guarta apud

Guarta herba apud Arabes idem quod Lunaria.

apud Arabes Botanicos reperio; quæ omnia ferè coincidunt cum herba, quam Canarini Perizacato, Malacenſes Singadi, Deiani Pul, Perſę, & Turcæ Gul nominant, de qua ita Pigafetta in ſuo itinerario: *Conſpicitur hæc elegantiſſima arbor nocte pulcherrimis ſuaviſſimiſque olentibus floribus onuſta, & hilaris, verùm ſimul ac à Solis radiis illuſtratur, non omnes modò flores in terram decidere, ſed totam arborem cum ſuis foliis quaſi marcidem apparere: Inter omnes ſanè, quos unquam odoratus ſum flores, nullum me videre memini cum hoc comparandum; præſertim initio, dum quis repente ingreditur ubi hæc arbor eſt conſita; ad contactum tamen ſolum arbor ferè omnis evaneſcit; patrium ſolum ita amat, ut nullis alienæ terræ obſequiis devincire poſſit.* Hanc ego plantam eſſe credo, quam in Æthiopia creſcere Alvarez vult,

ult, Goyaulam dictam, quam **Goyaula**
Nicolaus Godignus multis refu- **flos.**
at, ita enim dicit: *Inter floriſe-
as herbas unam eſſe, quæ ab aliis
mninò locis exulat, longum habe-
e ſcapum heliotropii inſtar, fron-
es hederæ ſimiles, florem in capi-
e unum magnitudine eximia, in eo
lore folia mille, tanta colorum va-
ietate diſtincta, ut nullus ibi vi-
deatur deeſſe ex iis qui cœteris
ſunt in rebus; Nihil eodem flore
excogitari poſſe, aut viſu pulchrius,
aut odoratu ſuavius, præ illo ſor-
dere Roſas, Lilia, Hyacinthos,
Violas, fœtere muſcum, & quæ-
unque alia in toto orbe odoramen-
a ſunt, odorumque compoſitiones;
Solis motum ſequi, longè diverſa
ab aliis ſolaribus herbis ratione.
Cum primùm Sol à meridie in oc-
aſum declinare incipit, florem
iſtum paulatim pandere ſeſe, &
folia explicare, quò verò magis
aperit ſinus, redolere efficacius, ſub
noctem*

noctem omninò explicatam, quàm longiſſimè ſuaviſſimum halitum ejaculari, ubi ad noctem mediam ventum, tum verò Solis occaſu veluti indignatum colligere folia, odoremque retrahere, atque ita ad meridiem uſque clauſum permanere; Indè iterum paulatim aperiri & odorem exhalare: Æthiopes vocare hunc florem Ghoyaulem, hoc eſt, florem Lunæ, quod noctem, & ejus aſtrum videatur amare, diei ac Solis inimicus. Cætera, quæ de avicula, ejus cuſtodiæ deputata fingit, libens omitto. Ego certè in Æthiopum libris nihil horum reperio, & quamvis hæc omnia diligentiſſimè diſcuſſerim, nihil tamen ex Æthiopibus, quibuſcum mihi maxima hîc Romę neceſſitudo intercedit, neque in eorundem libris reperire unquam potui: Undè facilè apparet, omnia hæc eſſe conficta, hancque Goyaulam cum Gul. ſive Perizacam com-

confuſam. Sed hæc de Selenotropiis ſufficiant.

Porrò explicatâ, demonſtratâque admirandâ naturalium rerum ad cœleſtia corpora ſympathiâ, & magnetiſmo, nihil modò reſtat, niſi ut rationes hujus motus, & conſenſus tam prodigioſi inquiramus. Plantas igitur quaſdam orientem Solem ſequi explicatas, occidentem verò contractas relinquere, hujus cauſam, & rationem partim calori, & frigori, partim naturali inclinationi adſcribimus, Comprimitur enim flos humore coacto, & quaſi concreto, dum deſtituitur ſui caloris facultate; aperitur autem diffuſo jam calore relaxante id, quod frigus coëgerat, cum proprium ſit caloris dilatare, ſicuti frigoris conſtringere. Qui ſi deſcendat altiùs, imbecillitate quadam, languere, & quaſi peſſum ire conſtat ſolis abſentiâ, ſicuti præ-

Ratio Solaris, Lunariſque virtutis qua dictas plantas ad ſe trahit.

prȩſentis munere vegetiorem reddi, atque eo veluti adminiculo fultum emergere. Duo igitur in hac magnetica actione conſiderandа ſunt; primò actio Solis attractiva, ſeu reſolutiva; ſecundò plantæ qualitas, & diſpoſitio.

Cauſæ converſionis plantarum ad Solem.

Si igitur planta multo humore frigido abundat, ne corruptionem, aut totalem deſtructionem incurrat, veluti prȩgravata à natura ſibi inſito appetitu eo liberari deſiderat; cùm autem nihil eam hoc ſuperfluo, præter calorem, liberare poſſit, omniſque calor ex Sole veluti fonte profluat, ad Solem, unicum tanquam ad bonum ſui, ſeu veluti ad medicum quemdam naturali quaſi inſtinctu, ſe convertit; Sol autem Appollineâ ſuâ vi plantam percutiens, ſuperfluos à nocturno frigore coactos humores diſſolutos, in vapores educit; hinc remedium ſuperfluitatis ſuæ planta-

ta

ta ſentiens, ut magis magiſque perficiatur, Solem ſequitur, quo quidem tantò plus adjuvatur, quantò radios ejus perpendiculariùs, ut ita dicam, imbiberit. Accedit quod cùm Sol radiis ſuis in ſuperficiem plantæ perpendiculariter miſſis reflexionem quandam efficiat, neceſſariò duplicatum ex ea reflexione calorem, maxima caloris circa florem attenuatio, & conſequenter facilitatio motus floris conſequitur. Sicut igitur Magneti appetitus quidam ineſt, non tantùm ut exiſtat, ſed ut benè, & commodè exiſtat, videlicet, ut polis poli conjungantur, aut telluris, aut alterius Magnetis, quem ſi in orbem circumagas, alter ſtatim tanquam bonum ſuum, & principium conſervativum eum ſequetur, ut ſæpè inculcatum eſt; non ſecùs planta ex vi quadam à Natura provida ſibi indita non

tan-

tantum exiſtere, ſed benè, & commodè exiſtere, nativa ſua inclinatione appetit, non autem commodè exiſteret, niſi eo ſitu ſe diſponeret, quo principium conſervativum ſui, vireſque, atque beneficam quandam vim ejus commodè participare poſſet: cum verò principium hujuſmodi non ut in magnetis principio conſervativo, ſtabile ſit, & immobile, ſed mobile perpetuo, & inſtabile; ideò fit ut planta, ne bono ſuo privetur, ad motum principii ſui ſeſe diſponat, cum eo circumacta. Eadem eſt ratio earum herbarum, quæ ſolſtitio æſtivo folia cum ſole vertunt, ut ulmi, populi, ſalices, quædam pomi: eæ namque multo humore madentes, dum vi caloris exhauſtæ ſuguntur, eo ferri pronaſque inclinari par eſt, quò Sol humorem fervefaciens provocârit. Igitur horum omnium Sol auctor

eſt

, qui alliciens ad ſe humentem
ccum , radioſoque caloris ſui
no plantas ſtringens , ſecum-
e trahens rapit eas ratione ea-
m, quâ recreat , iſtæ procli-
s , & in bonum ſuum pronæ ſe-
untur. Atque hæc quidem ra-
eſt motus plantarum Helio-
piarum. In Lunaribus plantis
ntraria ratio eluceſcit ; cum
im hujuſmodi planta juxta na-
ralem indolis ſuæ conſtitutio-
m , multo humore tanquam
ceſſario nutrimento indigeat,
rridique caloris æſtuſque , ut po-
naturę ſuæ contrarii, ſit impa-
ens, hinc ſole ſuccum neceſſa-
um extrahente, vel flacceſcit,
l contrahendo ſe à ſolis violen-
a tutam reddit. Noctu verò ad
ominæ ſuæ ortum adventum-
ue explicata in occurſum ultrò
ndit, & ſuas vires benefica hu-
ectationis ſuæ vi inſtauratura,
u ad ubera communes matris
advolat.

Tractivæ virtutis Ratio in Lunaribus plantis:

Quæ cauſa converſionis quarundam herbarum ad Lunam.

advolat. Hinc univerſa Lunæ ſobo-
boles vi quadam tumefactivâ in-
flata, humoriſque tepidi benefi-
cio dilatata veluti impinguatur.
Sicut igitur in Heliotropiis a-
Solis, non verò ad Lunæ motum
ſe diſponendi naturalis quædam
ineſt pronitas; ita in Selenotro-
piis non ad Solem, ſed ad Lu-
nam ſe convertendi tanquam ad
principium ſuum conſervativum
inclinatio ineſt: quorum natura-
lem inclinationem, tanquam
chariſſimorum pignorum, Luna
ceu mater, ſollicitè promovere,
ubera præbendo, ſitibundas hu-
moris ſui potu reficiendo, tor-
ridas humectando, conſervatio-
nis prolis unicè ſatagere videtur.
Hinc Plantæ deſiderio ejus; hinc
Muſtelæ, Catti, Feles, Ibides,
Cynocephali, Cercopitheci, alii-
que Lunaria animalia ad Lunæ
præſentiam gaudio dilatata velut
geſtire, ea verò abſente contracta

contra-

ontabeſcere videntur. Video ego erto anni tempore omni penè ie in horto noſtro hujuſmodi Acaciæ, & Gelſimini, cum Sole & Luna ſponſalitia, quorum hoc ole oriente folia undequaque xplicat, illa claudit: hic Sole ccidente claudit, illa aperit, pectaculum viſu dignum. Sicut gitur ſponſæ ſunt Solis, & Lunę, a, non dubito, quin multę aliæ x herbarum familia ſint, quæ eliquorum Planetarum ſponſali-ia ſectantes, ut dotes, ita & notum Saturni, Jovis, Martis, Veneris, Mercurii emulentur. Quod & Pythagoræi innuere vi-entur, cum flores collucentes ellarum oculos vocant, & ſy-era cœli flores, & ſicut in terra ores colores ſtellarum, ita ſy-era in cœlo terræ partem oſten-unt. Columella ait:

Pingunt & varios Cœleſtia ſy-
dera flores.

Imò quodlibet ſydus in cœlo cum ſuo flore in terris ſympathiam poſſidere, ſtellarumque influxus, veluti per pyramidem, ut & nos paulò antè innuimus, ſuſcipere dicunt, quę in cœlo baſin, in flore conum habet, & hoc cum ſideribus conſenſum demonſtrare. Hinc ſolares, ad ejus ortum florem patefacere, ad occaſum comprimere, & abire in lacum, deindè ad exortum emergere extra aquam, totoque die circumagi cum ſidere; in ejus ortum manè ſpectare, & ejus iter ad occaſum uſque etiam nubilo die ſequi, vel floris formâ ſideris formam imitari; omnia enim inferiora, Hermete teſte, à ſuperioribus vires, & proprietates ſuſcipere, & quantò puriora, tantò puriores, & majores effectus ſtellarum ſortiri, notum eſt.

Heliotropiorum vis.

C A

CAPUT IV.

quiſitio cauſarum circa dictos effectus.

POrrò cauſas cyclici planta- rum quarundam motus aſſi- nare difficile non eſt, at lapidum orundam ad Solis aut Lunæ otum rationes reddere difficul- s eſt; cùm in corporibus ſic- s, & frigidis, cujuſmodi ſunt pidea omnia, olim rarefactioni, t condenſationi cauſa hujuſ- odi aſſignari non poſſit. Cur im aurea illa macula in Helite pide ſuprà memorato, aut alba acula in Selenite à Mizaldo re- to, illa Solis, hęc Lunæ mo- m perpetuò tam æſtate, quàm yeme æmuletur, conſtantique ge ſectetur, altioris conſidera- onis opus eſt. Dico igitur primò, Helite à primordio ſuo humo-

Cauſa maculæ in helite.

ris, ex quo coaluit , quandam partem ſine congelatione per manſiſſe , cum quodam meatu ſubtili circulari in media lapidis ſubſtantia relicto. Solem igitur orientem humor hic, vel magnetica quadam vi , ſive qualitate diſpoſitiva conſequitur , vel aer in meatu illo abdito rarefactus majorem locum quærens , dilatatum humorem juxta Solis motum proportionaliter prætendit; eâ ferè ratione , quâ ſuperiora corpora mare ſtatutis temporibus movent : Atque in quibuſdam lapidibus aquam, vel Mercurium perennare , manifeſta docuit experientia. Monſtravit olim Claudius Menedryus vir antiquariæ rei peritiſſimus hîc Romę in ſuo Muſæo cryſtallum, cui aqua hydrargiri ad inſtar à primordio coagulationis ſuæ incluſa per occultos meatus hinc indè diffluere non ſine admiratione ſpectatur ;

cum

um verò nullum aliud corpus
a vicarium ſui ſubſtituere poſſit,
ne ſubſtantiæ totius corruptio-
e, metu vacui perennat, nun-
uam exareſcens. Quod quidem
erum eſſe, oſtendit Syphon vi-
eus, quem in Muſæo meo
ſtendere ſoleo; continet is ad
ornacem vitrariam hermetricè
auſus aquam jam à quinqua-
inta annis olim à Patre Clavio
clauſam, hucuſque ſine ulla al-
eratione aut diminutione duran-
em & duraturam. Humorem
itur, aut portionem argenti vi-
gemmis, lapidibuſque inclu-
m, per meatus quoſdam unà
um aëre incluſo perennantem
Solis ad motum concitari poſ- **Experi-men-tum.**
hac experientiâ doceo. Inclu-
atur exigua portio argenti vivi
nnulo vitreo, & videbis nota-
iliter ad motum candelę ei ap-
licatæ argenti vivi ſphærulam
uoque moveri. Si itaque quiſ-

piam lapidi vitreo., vitreum ca-
nalicum conflatione occuitò in
ſereret, incluſa ei portio hydraa
gyri, ad motum cujuſvis lumi
noſi corporis, v. g. Solis, au
etiam candelæ ad motum Solis
diſpoſitæ, verè circumageretur
quæ experientia ſanè parum ab
eſt, quin ſuprà adducta natura
miracula ad oculum demonſtret
Pari ratione dico, maculam iſta
candidam in nigro lapide à Mi
zaldo ſuprà allatam, eſſe humo
rem quendam, qui ad Lunæ in
crementa decrementaque non ſe
cùs ac alii certi humores in ocu
lis felium, ac oſtreaceis, per
fibras lapidis vi Lunæ dilatativi
diffuſi, proportionaliter creſcant
neque neceſſe eſt, hîc ad occul
tas cauſas, & neſcio quos abdi
tos conſenſus ſympathiaſque
confugere, cùm qui diligenter in
crementum & decrementum pu
pillæ felium ad Lunæ phaſes ob
ſer

ſervavit, facilè quomodò hujuſmodi prodigioſi, ut prima fronte apparent, umbratiles in lapidibus eluceſcentes Soles & Lunæ moveantur, videbit. Alterius verò materiæ heliotropiæ, quam motum Solis perfectè obſervare ſuprà oſtendi, alia quoque cauſa aſſignanda eſt, cùm primis qualitatibus, aut ſecundis, ut rarefactioni, aut condenſationi ea neutiquam attribui poſſit. Dicimus itaque illam materiam ad Solem eodem modo ſe habere, ut ſe habet ad Magnetem ferrum: ſicut igitur Magnes & ferrum ſeſe ad telluris vim ab immobilibus Cœlorum polis participantis axem, quo diriguntur, diſponunt, ita & hæc materia; Verum ſicuti ſi terrenus globus extra axem Univerſi, Divina manu diſtorqueretur, ad eum veluti ad locum ſitumque naturalen recurreret, adeò ut totum ad totum,

& partes ad totum, cujus genuina membra ſunt, inſito ſibi à Natura appetitu in ordine ad certum ſitum diſpoſitionemque in bonum ſui ordinatum convertantur; ita & hæc ſpecies à ſolis motu dependere videtur, ut vel ex hoc unico Naturæ prodigio, clarè & luculenter pateat, eſſe in hoc inferiori Mundo res quaſpiam, quæ eodem appetitu, quo Magnes ad polos fertur, ita ad Solem, Lunam, cœteraſque ſtellas naturæ ductu, ſive id fiat ob univerſi decorem, ſive ob fines particularis ei proprios, & tanquam conſimiles ei partes, convertantur. Dico igitur eandem vim eſſe, qua heliotropicæ ſpecies ad Solem, & qua Magnes, ſeu ferrum ad telluris polos ſe conformat, hac ſola differentia, quod utrumque in diverſos terminos feratur, hic quidem ad telluris polos tanquam ad naturæ

ſuæ

uæ commodum ſitum, bonumue conſervativum, illa ad Solem militer tanquam ad bonum con-ervativum ſui, Magnes fertur ad rincipium ſuum immobile, in rdine ad quietem, Heliotropium d principium ſuum conſervatium mobile, quod & motu aſſeui appetit. Quod hac ſimilituine declaro. Si Sol corpus Maneticum, ſeu ut Kepplerus pereram aſſerit, magnus quidam Magnes foret, omnia Magnetica erſoria in pyxidibus ſuis librata, Sole Magnete attracta una cum Sole perenni motu circumagerentur; ita prorsùs quædam res ad Solem ſe habent, ut dictæ ſpecies heliotropicæ, & ad Lunam forſan, cæteraſque ſtellas, etſi nondum hominibus innotuerint. Cauſam igitur, quam Magneticę converſionis, damus, heliotropicæ quoque converſionis aſſignandam putamus. Sed hæc de

Si Sol magnes foret, omnes acuo magneticas tactu ſecum gyraret.

heliotropico Magnetiſmo dict
ſufficiant. Quomodò verò h
plantæ in horologium forma
queant; Artis noſtræ Magnetic
opus docet, quod conſulas ve
lim.

*De Magnetiſmo duorum lapidum
quos Aſtritas vocant.*

Admirandum & illud, quod
primum in Aſtrite lapide obſer
vavi; Experimento ſiquidem pa
ſim noto conſtat; hujuſmodi la
pidem ſupra planum politumqu
marmor liquore acetoſo offuſum
ſeſe hinc inde motu jam recto
nunc obliquo, modo alio aliov
adinſtar Teſtudinis, præſertim ſi
in ejus figuram adaptetur, agitar
Quoniam verò hoc experiment
non contentus, compluribus hu
juſmodi lapidibuſque frequens, u
num quiſpiam magnetiſmus i
ſubeſſet, deprehenderem, expe
rimen-

rimentum inſtitui ; neque intentione mea fruſtratus, reperi tandem ; duos hujuſmodi lapides in proportionata diſtantia ſupra marmor acetoſo liquore offuſum, ex abdito quodam magnetiſmo quieſcere non poſſe, niſi ſibi invicem mutuis amplexibus adhęſerint ; & dum unionem affectant primo quidem tardo, ac vicini celeri motu confluunt. Pulchrum ſane ſpectaculum, & admiratione digniſſimum. Quòd & in gratiam curioſorum ſubinde in muſæo meo exhibere ſoleo. Sed jam cauſam hujus tractionis exponamus, ne quiſpiam forſan naturæ luſuum ignarus, ad occultas qualitates, ad ſacram, uti dici ſolet, imperitorum ancoram confugere cogatur. Dico itaque tractivam hanc facultatem, nil habere commune cum vero, & reali magnete; cum attractio, & in unionem confluxus, non fiat per

Experimentum novum.

virtutem diſpoſitivam in locum, ſed aliam habent tractionis ſuæ originem, quam modo aperio. Aſtritem innumeris fibris inſtructum; atque adeo poroſiſſimum eſſe; ſtellulæ, queis natura ipſum depinxit, ſat ſuperque demonſtrant. Tractionem vero hoc pacto fieri, oſtendo. Cum lapis præter dictas fibras, poroſamque ſubſtantiam adſtringentis naturæ ſit; utpote ex cretaceæ terræ maſſa in ſaxeam duritiem coagulatus; accidit, ut, dum duo lapides ſupra dictum politiſſimum marmor, nec non dicto acetoſo liquore offuſi in proportionata diſtantia diſponuntur, liquor per poros admiſſus continuatum liquorem totis viribus trahat; liquor verò tractus, neceſſariò alterum tracti liquoris iter proſequentem unà concitet, hinc fit, ut tandem avidiſſimis amplexibus ſibi adhæreſcant. Itaque hic eſt ma-

gne-

netiſmus hujuſmodi duorum lapidum, dum ſe tam ſollicitè appetunt. Jam cauſam pariter explicemus; cur ſuperoffusò liquore ipſis moveantur; dico cauſam eſſe, quod aër poris lapidis incluſus, mox ac ſupervenientem liquorem advertit, ſe magno impetu retrahere cogatur, ex qua naturæ violentia, ſiccum cum humido luctans, lapidem ad motum concitat; atque hoc verum eſſe experimento comperies, ſi lapidem prius aqua imbueris fontana, tum enim fieri non poteſt, ut moveatur, cum lapidis adſtrictiva facultas ſtatim ſimplicem aquam abſorbeat, ſive violentia aëri impreſſa. Quod vero acetoſo liquore (ſive id ſit acetum diſtillatum, quo nos utimur, ſive ſuccus limonum) dictus lapis ſupra marmoream tabulam in motum concitetur, causa eſt, quod dicti acetoſi liquores multum nitroſorum ſpirituum

Cauſæ inquiſitio.

rituum contineant, qui uti ſubti-
litate ſua poroſam ſubſtantiam fa-
cile penetrant, ita quoque aëre
in poris ſtabulantem, augmen
ſuo, ex inſita nitri violentia coa
ctatum in motum, pro impetu
quo ſpiritus nunc in hanc, mod
in aliam partem feruntur, conc
tat, atque eſt cauſa admiran
effectus, qui ex motu Aſtrit
elucet.

CAPUT V.

De radicibus nonnullis, Indiarum quæ miris virtutibus & proprie- tatibus in magnis infirmitatibus curandis pollent.

Prima Radix quæ Monique dicitur vulnerum ſanativa. Magnes vulnerum.

ADdam hoc loco aliud Na- turę miraculum, videlicet Ma-

Magnetum ſanativum vulnerum quorumcunque ſpacio 24. horarum, & eſt radix, magni quoque in ipſa India pretii, quam Monique vocant, hanc mihi veluti rerum omnium, quas ſecum portabat, pretioſiſſimam contulit P. Sebaſtianus d'Almeida, Indię Orientalis huc Romam negotiorum cauſa miſſus Procurator. Dicitur hæc radix Monique, eò quod prope Moniquam locum juxta ingens Africæ Meridionalis flumen, quod Cuama vocant, inveniatur; habetque quorumcunque vulnerum, dummodò mortalia non ſint, 24. horarum ſpatio ſanandorum mirificam facultatem, eo qui ſequitur modo: Radix in vaſculo aqua modica referto, frequenti agitatione tam diù confricetur, donec aqua unà cum colore radicis corpus acquirat ad inſtar liquidiſſimi unguenti, quo liquore ſi lineam telam mun-

Radix Monique ejuſque etymon.

mundam, & nitidam imbueris, & ad modum emplaſtri vulneri eoſdem liquore prius loto circumligaveris, comperies, tandem vulnus intra 24. horarum ſpacium perfectè ſanatum; cum verò vulnus fuerit recens, primò vino calido vulnus lavandum, & poſteà liquor ſuperimponendus colligandusque eſt; ſi verò fuerit vetus & putridum, tum liquore lotum prius, & totum id brevi temporis ſpatio abſumpta putredine vulnus ſanabit; Quod ſanè nunquam crediſiſſem, niſi experimento in me facto, infallibilem rei veritatem didiciſſem. Cum enim quodam die feli ablandiens ejus caudam fortiùs ſtrinxiſſem, is rabie percitus retroactuſque digito ſæviſſimum vulnus inflixiſſet; morſum tantum ſanguinis profluvium conſecutum eſt, ut illum quibuſcunque tandem adſtringentibus ſiſtere non li-

Authoris experimentum.

cuerit; Accedebat tumor digiti
ntenſiſſimo ſociatus dolori; &
um dubius hærerem, quî vulneri
nederer, ſtatim mihi incidit mi-
fica radicis vis, quam mihi dono
blatam ſupra memoratus Pater
antis laudibus in vulneribus ſa-
andis extulerat; undè accepta
dice, abſque ulla mora, liquo-
em ex illa præparavi, quem eo,
uo præſcripſerat modo, per li-
eam telam prius liquore illo ma-
efactam vulneri appoſui, & mi-
um dictu, intra quadrantem ho-
æ non omnis duntaxat dolor, ſed
e tumor virulentus, & ma-
gnante qualitate plenus unà e-
anuit; poſt duas verò horas
ablatâ lineâ faſciolâ vulnus quo-
ue totum perfectè ſanatum re-
eri, quod poſteà quoque in aliis
ulneribus, cultro punctim ſe-
timque inflictis, atque in canis
uoque morſu ſane periculoſo,
erum cognovi. Retulit mihi ſu-
pra-

pradictus Pater, in India tan
hanc radicem pretii eſſe, ut
duodecim patagonum pretiu
illa facilè excurrat, nullumque ſ
rè ex iis, qui curam ſuæ ſanita
in variis itineribus obeundis h
bent, exiſtere; qui non hujuſm
di radicem, in omnem eventu
paratum ſecum geſtet, tanqua
extemporaneum medicame
tum, omnis generis vulneribu
ſive armis, ſive morſu animaliu
inflictis, aut ex contuſione, lap
illiſioneque obortis, ſanand
mire opportunum.

Non ignoro & in noſtris R
gionibus lignum reperiri vuln
rum ſanativa facultate præditu
cujuſmodi Fraxinus arbor no
præſtat, de cujus mirifica virtu
curioſus rerum naturalium inv
ſtigator, Michael Schorer Helv
tiæ Toparcha, ad ſuperſtitione
uſque, ad me ſcribit. Non deſu
quoque Balſama, variaque à c
mi

Fraxineum lignum vulnerum curativum.

nicis inventa unguenta emplaſtris inducenda; verùm quod alia ſimpliciſſima radix præter hunc à nobis propoſitam hoſce mirificos effectus pręſtet, neque vidiſſe, neque apud ullum Authorem me legiſſe memini.

Refert quidem Franciſcus Fernandez in Novæ Hiſpaniæ Regno, ſimilis virtutis plantas reperiri, *cujuſmodi eſt, quem Florem noturnum vocant, naſciturque non procul ad urbe Mexicana montoſis aditiſque locis, ſecundo gradu calida & ſicca, ſapore amaro, cujus pulvis etiam inſanabilibus vulneribus inſperſus, ea curare, carnem exeſam inſtaurare, circa ullam noxam ſenſum doloris corrigere & abſumere, dicitur.* Plantæ Mexicanæ mirifica vi pollentes ad curanda vulnera.

Mirum in modum quoque laudatur tertiæ ſpeciei China Mexicana, quam Barbari Olcatazſan vocant, & ob tractivam virtutis ſuę admirandam vim Magneticis plan-

plantis adſcribitur, de quibus Antonius Recchus hęc ſcribit: *Mira audio de hac planta narrari ab iis, qui ejus remediis uſi ſunt, oculis mirificè confert, ſolo appoſito folio; lue gallica infectis unicè prodeſſe, carnem exeſam reſtituere, internis quoque, ſive folia, ſive radix ipſa referatur in uſus, eſſe ſub qualibet menſura & pondere ſumptam, innocuam, vires augere ac firmare; reſarcire exhauſtas vel ſolo attactu, calorem ſemiextinctum ita reparare, ut emorientes quaſi in vitam revocati videri poſſint. Admota dentium dolores, capitis, articulorum, cœterarumque corporis partium veluti per miraculum lenire, & his dolenti loco adhæreſcentibus certiſſimam ſalutis ſpem habere poſſe, adhærentem eam ſedandi doloris ſpem eſſe, aliter ſtatim irrita cadunt, cholicis doloribus & venenis, cordiſque afflictionibus mederi*; Denique vix mor-

bum

um eſſe dicit , in tam varia & umeroſa eorum Sylva, cui neet opem ferre. Mirum tamen t, quod ſcribit, dolenti memo appoſitam, firmiter illi adhęre , contrà irrito effectu decire, quod apertum latentis Manetiſmi indicium eſt. Verùm m de hiſce nullam ſumpſerius experientiam,de iis, quorum rtus certò mihi conſtat , notam proſequamur diſceptatioem.

tera Radix , quam ſupradictus Pater mihi contulit , eſt illa quæ ſequitur. Radix Joannis Lopez.

Dicitur hæc Radix abſque alio omine proprio , ab inventore us, Joanne Lopez, primùm in na villa ſua, quæ flumini Cuaa in Monomotapæ confiniis djacet, detecta , habetque eandem

Radix Joannis Lopez.

dem prorsùs cum radice Moni-
que ſuprà expoſita virtutem vul-
nerum ſanativam, niſi quod ſæ-
piùs ſæpiuſque vulneri applican-
dus liquor iterari debeat; quod
in Monique radice, propter ſum-
mam ejus efficaciam, ad vulnu-
curandum non niſi ſemel fit.

Radix Butua.

Tertia Radix quæ Butua dicitu- mirifica.

Invenitur hæc Radix in flu-
minibus Cuamenſibus & in terri-
torio Mozambique, & dicitur mi-
rificam obtinere virtutem ad ſa-
nanda tum interiora, tum exte-
riora corporis apoſtemata; ill-
enim rumpit, & ſiccat, & prorsù-
conſumit, ſi aquà diluta bis inte-
diu videlicet, ante, vel poſt co-
meſtionem bibatur: hæc verò ſ-
ſolem radicem loco malè affect-
applicueris, aut aqua radice di-
luta laveris, illa extinguit. In-
ſervi-

it quoque ad omnes gutturis ammationes ex ſanguinis ndantia exortas, vel ſolà col-lligata.

arta Radix Mongus, ſive ſternutationis, mirifica.

Radix Mongus.

Traditur, & hęc admirandæ, inauditæ virtutis, potentiſſi-m venenorum antidotum, re-itur in territorio Bazainenſi; citur autem radix ſternutatio-, eò quod, qui veneno intoxi-i ſunt, aut potu, aut cujuſcun-e animalis, aut vermis venenoſi rſu, eam ſumentes ad ſternu-ionem excitet; quæ niſi ſequa-, jam de ægro actum eſſe ſen-nt. Modus ſumendi is eſt; qui uitur: primò aſſumpto intra machum maſticatæ radicis cco; ſecundò, vel ſi id ægroto n licet, aqua ſola radice diluta nferet. Dicitur hæc radix Mon-gus,

gus, eò quod ſerpens hujus nominis in pugna cum aliis virulentis ſerpentibus, vulneratus, hac herbâ veluti antidoto uti ſit obſervatus. De quibus in pręcedentibus actum eſt, ut & in iis quæ ſequentur, mirificè quoque ad curandos catharros longos, & peregrinos, ter, aut quatuor vicibus in die ſumpta confert.

Radix Caſei.

Quinta Radix Caſei mirifica.

Miram pariter facultatem obtinere hanc radicem tradunt, quæ Caſei dicitur, eò quod odorem caſei referat, vel ut alii à nomine inventoris ſic dicta. Reperitur in territorio Bazainenſi Indiæ Orientalis; ſervit ad ægrotos à lethargo, quocunque tandem modo ibi ſymptomate cauſato, excitandos. Uſus ejus hic eſt: ſi aquam in radice dilutam admixto nonnihil ſucco limonis, aut etiam abſque

qu

que eo, hirquis oculorum angu-
aribus inſtillaveris, & ſtatim
grum oculos aperire, linguam
n verba componere, integrę
nenti reſtitutum, veluti à veter-
o evigilari comperies, magni in
ndia uſus, tum propter eos, qui
ebus ſuis boniſque teſtamento
on conſuluerint, aut etiam con-
ueta Eccleſię Sacramenta non
uſceperint, de qua & in ſequen-
ibus amplius.

Sexta Radix Columbæ mirifica.

Invenitur in territorio Inſulæ Mozambique, diluta aquâ ſervit ad expellendum venenum quomodocunque contractum, & ad colicos dolores efficaſſimum remedium traditur; febres quoque diaphoreticâ quadam vi expellit. Radix Columbæ.

Atque hæ ſunt mirandæ radicum proprietates, quas ſupradi-

 ctus

ctus Pater d'Almeida mihi experimento comprobandas tradidit; & quia nonnullarum veritatem jam experimento facto miro ſucceſſu comprobavi, reliquas in omnem occaſionem paratas, reſervo.

Hæc dum ſcribo, Rev. Pater Carolus de Noyelle Soc. Jeſu Germaniæ Aſſiſtens alia mirificarum virtutum lingua radiceſque communicavit, quæ ex China Indiaque ipſi tranſmiſſa fuerant; quorum nonnulla in China illuſtrata explicavimus, quędam hîc adjungenda cenſui, utpote experimento comprobata, & celeberrimæ famæ ſunt per totam Chinam Indiamque. Verba quibus ſequentium radicum, lignorum, corticumque proprietates deſcribuntur, hic appono.

Radix Gim-ſem.

Radix Sinico nomine Gim Sem appellata, quod idem eſt, ac Nativitatis hominis: hoc nomen indi-

tum

m eſt huic radici ; ob magnam rtutem quam habet; nam ſi à ſano cipiatur, eum mirè confortat, tom corpus corroborat, humores lignos purgat, ac ſanat omnia rrupta in corpore humano. Si verò cipiatur ab infirmo, eum mirabier confortat, ac quaſi jam deſpetum ſibi reſtituit; & quodammode novo naſci facit.

Radix per modum fungi, Fò n, ſive lac Tigridis vocata, miram bet virtutem contra variolas inntum, & etiam adultorum, & ntra omnes calidos morbos, ſi poſt ceptam benè ſudetur. Accipitur tem hæc radix, ſicuti etiam illa m Sem, eodem modo, nimirum a grana tritici in pondere, benè nminuta, & ebibitur ab infirmo poculo aquæ. Eſt certè efficaciſſium remedium contra omnes febres dentes. Fuit etiam hujus Viennæ Auſtria experientia facta, & quamiracula fecit; nam nulli data Radix Folim.

 ſuit,

fuit, qui non ex febribus calidis pr
pediem convaluerit.

Radius Fù ceu. *Radices per modum turricul*
rum ſalſi ſaporis vocantur Sum
Fù ſeu, habentur pro valdè ſt
machali medicina, doſis eſt unum
vel duo grana.

Lignum Solòranum. *Lignum Soloranum. Luſitani*
Pao da Solar. Præſtantiſſimum r
medium contra omnes febres frig
das, & calidas, ſi in uno hau
aquæ teratur hoc lignum, don
aqua valdè amareſcat, ebibatu
& ſudetur ſuprà. Valet etiam co
tra indigeſtionem, contra vento
tates, contra flegmata, & catha
ros taliter ſumptum, mirabilit
etiam ſedat ſitim tempore calor

Radices Ligni Solorani, ſupr
dictos habent effectus, imo, mag
efficaces quàm ipſum lignum, ſum
tur eodem modo, prout de lig
narratum eſt.

Radix Malacenſis. *Radix Malacenſis. Luſitani*
Raiz da Madre de Diòs. Sumit
ſicu

ut lignum ſoloranum, valetque æcipuè contra febres frigidas & lidas, ſi ſudetur ſupra ſumptas as radices.

Cortices Solda, vocati, præſtan- ſſimum remedium contra Dyſen- riam, & fluxum ſanguinis ex qua- unque parte corporis, vel recenti ulnere, quem protinùs ſiſtit. Valet iam in hectica, & phtiſi, & læſione ectoris, quando ejicitur ſanguis; va- t demùm etiam in febribus frigi- is, debetque in illis accipi, ſicut hina Chinæ; in aliis autem affecti- us accipiuntur tria, vel quatuor rana pulverizata, in aqua pura, vel octa; ad vulnera autem ſoli pul- eres ſicci imponuntur, quantum tis.

Cortex Solda.

CAPUT VI.

De nonnullis aliis rebus mira pro-prietate, in cura infirmitatum pollentibus.

HÆc dum ſub prælo ſudam me viſitatum venit prænc bilis vir Franciſcus Maria Lam parellus unus ex Romanis, u vocant Curialibus, ſedulus Indi carum curioſitatum collector, qu magnam mihi tum paulò ante ac ductarum radicum lignorumque tum aliarum rerum copiam mon ſtravit, quæ uti mirificis faculta tibus inſtructa dicebantur; ita quoque de iis in occurrente va riarum infirmitatum neceſſitat per ſemetipſum experimentum cum deſiderato ſucceſſu ſe feciſſ ſanctè affirmavit; præſertim in malignis febribus ligno ſolorano in capitis doloribus, & letharg

ſo

opitis, ligno ſeu radice caſei. Ligno, quod de la Cobra vocant, in intoxicatis, deinde alio quodam ligno, contra epilepſiam, ſcotomiam, & vertiginem inveteratam; quotquot vero hujuſmodi remediis contra memoratas morbos uſi fuerunt, omnes non ſine admiratione Medicorum convaluiſſe teſtatus eſt. Et cum ex eo quæſiſſem, num lapidis iſtius ſerpentis, quem pileatum vocant, notitiam haberet; reſpondit, ſe vires ejus planè prodigioſas non ſolum noſſe, ſed & eas in trahendo ex corporibus humanis veneno frequenti experimento comperiſſe. Atque inter cætera ajebat, patrem ſuum à rabido cane morſum, veneno mox per intimas corporis fibras diffuſo, in hydrophobiam miſophotidemque, id eſt, metum aquæ luciſque cecidiſſe, & cum ingenti rabie lactatum paulatim ad interitum tetendiſſe; tandem deſpe-

Mira cura hominis qui morſu canis in rabiem actus beneficio lapidis ſerpentis pileati convaluit.

deſperata ſalute, lapidem hunc vulneri inopinato cum ſucceſſu appoſitum fuiſſe; res mira, hic vixdum vulnus tetigerat, cum ecce lapis ſtupenda veneni attrahendi cupiditate, eidem adeò firmiter pertinaciterque ad novendecim uſque dies adhæſit, ut inde avelli vix potuerit, hiſce verò diebus tranſactis, lapis nonnihil cedere viſus, paulo poſt etiam veneno jam ex omnibus fibris veniſque exucto, cadens, infirmum ab omnibus illis exoticis, quæ hydrophobi experiuntur ſymptomatis liberum reliquit; prætereà admiratione non caret, lapidem intra lac veneno jam ſaturum conjectum, quemadmodum, & nos ſupra ſect 2. c. 5. docuimus, venenum depoſuit; quod deinde cani propinatum, eum è veſtigio interemit: cur vero lapis ad ipſos 19. dies vulneri affixus tam pertinaciter adhæſerit, nonnemi-
nii

ni forſan mirum videri poſſet, hujus rei cauſam hanc affero; quod poſt morſum canis rabidi, venenum vulneri inditum non ſtatim vires ſuas exerat, ſed pro diſpoſitione hominis, nunc citius, nunc tardius: uti ex hydrophoborum hiſtoriis conſtat, & nos in noſtro Mundo ſubterraneo fuſe lib. 9. ea expoſuimus; Quo enim venenum quodpiam profundius ſeſe inter fibrarum venarumque intimos receſſus diffuderit, eo plus quoque temporis ad illud extrahendum requiri conſtat; unde mirum non eſt, tanto tempore, tamque pertinaciter lapidem vulneri adhæſiſſe. Quæ hic apponenda duxi, ut admiranda vis, & proprietas, & conſequenter prę́ſtantia, & inæſtimabile pretium hujus lapidis noviter detecti orbi innoteſcat: addit ſupra memoratus Lampatellus, ſe idem tentaſſe in religio-

ſo viro ordinis D. Franciſci à ſcorpione percuſſo, hujus enim vulneri applicatus lapis hominem intra paucas horas ab omni periculo liberum, integræ ſanitati reſtituit. Imo non venenis tantum extrahendis hujuſmodi lapidem, ſed & aliis cauſticis rebus malignitate quadam refertis prodeſſe, vulnera per vitrea fragmenta & cruſtulas effecta atteſtantur; quibus non nemo ex N N. P P. digito læſus cunctis adhibitis remediis nil profecerat, tandem lapis, digito ſuperpoſitus exiguo temporis ſpatio, eum perfectè ſanavit. Verum de viribus, & origine hujus lapidis, vide quæ ſupra ſect. 2. c. 5. adduximus.

Cura à ſcorpione percuſſi.

CA-

CAPUT VII.

Quæritur cauſa, & ratio prædictarum virtutum, queis dictæ radices pollent. Et primò quidem Radicis Monique, quæ experimento facto, tam exiguo temporis ſpatio vulnera ſanat.

DIco itaque cum terreſtris gleba, eo in loco, ubi naſcitur, halinitro, & Alumine abundet, quod immodico Solis ſub torrida Zona, ardore ſublimatum, in puriſſimam ſubſtantiam reducitur, ac proindè mirum in modum fiat ad adſtringendum efficax; hinc fit, ut Spiritus halinitri ſubtiles ex effrictu aquę communicati, vulneris, qua paet profunditati ſe communicent, fluxiones & reumata ſiſtant, Radix verò cum præter nitroſam ſubſtantiam, ex viſcoſę pingue-

 dinis,

dinis, quâ pollet, copiâ conſolidativa quoque facultate prædita ſit, accidit, ut quod per nitroſam facultatem mirifica virtute ſua adſtrictivâ conſtipatum fuit, virtus conſolidativa, deplanet, conſolidet, carnemque inducat vulnere hoc pacto priſtinæ ſanitati reſtituto.

Sed licet forſan nonnemo objiciat: hinc ſequi, quod ubicunque nitrum, & alumen Natura producit, radicem naſci poſſe hujus virtutis participem: Reſpondeo, non ſequi; quod enim juxta Cuama fluvium in Africa Meridionali radix nata hunc effectum pręcœteris omnibus ſanativis radicibus præſtet causa eſt, multarum confluxus partialium cauſarum, uti ſunt natura hujus loci, nitri & aluminis Solis ardore depuratiſſimi pręſtantia, & vis conſolidatrix herbæ inſita, quæ combinatio cau-

ſarum

arum, uti in hunc locum propriè cadit, ita quoque nobiliorem præ cœteris omnibus effectum præſtat: Deficiente verò aliis in locis hac rerum combinatione, mirum non eſt, aliis in terris ejuſdem virtutis radicem non provenire; & patet experimento radicis ſuprà deſcriptæ, quam Joannis Lopez vocant, quæ etſi una & eadem cum Monique radice quoad ſpeciem exiſtat, non tamen eandem virtutem & efficaciam cum illa obtinere comperta eſt; cujus rei ratio alia non eſt, niſi quod dictarum cauſarum confluxus, ſive ex alia & alia conſtitutione loci & terreſtris ſubſtantiæ proprietate, ſive ex aliquo alio interveniente obice, impediatur; quod & in multarum herbarum ſpeciebus etiam ſub noſtro climate patet, in quo herbæ majori efficacia hîc, quam alio loco proveniant, etiam exiguo ſpatio diſſitæ.

Radix Joannis Lopez.

Idem

Radix Butua. Idem dicendum eſt, de Radice Butua apoſtematum ſanativa, quæ virtutem aliundè non acquiſivit: quàm ex dicto diverſarum qualitatum confluxu, quarum combinatione Radix talis & talis proprietatis naſcitur.

Radix Mongus. Ad Radicem Mongus quod attinet, cur illa videlicet expultricem veneni virtutem habeat, & ſignum veneni devicti ſternutatione prodat; illius varia ratio aſſignari poteſt, primò naturalis veneni ad venenum, uti in præcedentibus de ſerpente pileato, & Vipera diximus, conſenſus, quo ſimile trahit ſimile; quod verò

Ratio ſternutationis. ſternutationem ſuſcitet, ideò fit, quod introſumpta radix latentis veneni portionem ſtatim concitet, & in vaporem ſubtiliſſimum ſublevet, qui intra cerebrum receptus muſculos ad ſternutandum ſollicitat; eſtque hoc ſignum apertiſſimum, venenum à radice evacuari,

pari, & deſtrui. Si verò ſternu-
mentum non ſequitur, ratio
ſt, venenum ita profundè fibris
situm eſſe, ut nec in vaporem
blevari, nec ſternutamentum
auſare queat, atque adeò non
ne cauſa de intoxicato actum
dicetur; ſternutativa verò hu-
s planta facultas originem ſuam
ahere videtur, ab herbis illic
agna copia provenientibus, quę
um ptarmica ſive ſternutativa vi
b'leant, eam cœteris circumſitis
uoque herbis, & radici Mongus
otiſſimum communicet; ſic
Ielleborum vicinis quoque her-
is vim ſuam ptarmicam commu-
icare jam dudum experimento
notuit.

Quomodò verò caſei radix ethargo medeatur paucis ſtillis irquis oculorum infuſis, illius auſam eſſe dico, penetrativos ulphuris puriſſimi & defœcatiſſi-
ni, quibus radix, uti odor ſul-
phuris

Virtus radicis caſei exponitur.

phuris odori caſei quam ſimillimus indicat, conſtituitur, ſpiritus eſſe; Radix verò cum ex ea herbarum ſpecie quam opthalmicas vocant, ſit; hinc contingit, ut ſulphurei ſpiritus hirquis oculorum infuſi mox nervos opticos ſubeuntes, quin ob ſubtilitatem eorum, uſque ad intima penetrantes, torporem in venis nerviſque latentem diſſipent & deſtruant, atque adeò perfectè ſanguinem purgent; Radix verò ut egregium oculorum collyrium eſt, ita quoque eos à ſpirituum violentia nativa proprietate defendit; unde mirum ſanè nemini videri debet, torpore lethargi ſopitum, horum ſpirituum ſulphureorum ope, impedimentis ſenſuum ſemotis, mox ad ſe redire, & priſtinis actionibus reſtitui.

CAPUT VIII.

Magnetiſmus Palmæ inter marem, & fœminam. Si in ulla Plantarum, magnetica vis ſeſe exerat, illa ſanè quam luculentiſſimè in palma cernitur.

QUis non miretur miram hanc in utriuſque ſexus Palmarum marem inter, & fœminam ſympathiam; quâ vehementi quodam amore ita ſe proſequuntur; atque adeò altè iis veneris quidam intellectus inſidere videtur, ut altera alteram depereat; nec priùs hæc deſiderio levetur, quàm eam adamatus mas conſoletur. Nec Plinius l.16. latet hæc philomania Agricolas, qui palmas inibi obſitas manibus contrectantes, ad eam reverſi, quę amore tabet, manibus contingunt; tunc oſculo illa, ut cum Plinio loquar, manum blandè demul-

mulcens, amorem confitetur, ſeſſ
illius deſiderio ſtimulatam, hujus
veſaniæ remedia adſiſtent, qui
amor diluatur. Maris enim flore
trunco erutos Amaſiæ capite cir
cumponunt, tunc amans amori
pignore exhilarata uberi fœtur
fæcundabitur. Quidquid ſit, a
ipſis Africanis, dum Melitæ dege
rem, non ſemel intellexi, ſine ma
ribus in Africa fœminas paſſim
ſterileſcere, conjunctas verò ma
rito, mox nutare, ac in mutuo
amplexus ruere una vel ad alteriu
aſpectum ſurrigente comas; ho
pacto fœminam blandioribus co
mis conſpicuam, mas erectis co
mis hiſpidus, afflatu viſuque ipſ
& pulvere ſuam conſortem velu
gravidat; dum igitur maſcula flo
ret, ſpatham aſcendentes pulve
rem ſuper fructum fœminæ decu
tiunt, illa eo aſperſa ſuos fructu
nullo pacto amittit, ſed robora
& perficit; imò comis ſe mutu
im

Modus quo palma fæcunda reddatur.

mplexis, jucundiſſimè ſimul, ac genialiter vivunt; cujus quidem ei ratio alia non eſt, niſi humoris exceſſus in maſcula palma, atque vapor quem continuò exſpirat, quo dum fœmina deſtituta eſt *neque enim ratione diſpoſitionis pororum, tam expeditè humorem trahere poteſt, ac mas laxioribus poris præditus* mirum non eſt, ſi & naturæ quodam inſtinctu, ut & alia vegetalia in eam tanquam nutrimenti ſui largitorem beneficium, ut Nenuphar ad aquas, inclinet.

Simile quid in Ficu, & Caprifico in Calabria me obſervaſſe memini; eſt enim Caprificus Ficus mas, & ſylveſtris, ficus quidem innumeras producens, at quæ nunquam matureſcant, nihilominus quod ipſa non habet, aliis; videlicet, fæminis Solet abundè largiri. Nam agricolæ, ut ad maturitatem ficus citiùs perdu-

Ficui fæcundandæ ratio.

ducantur, atque in arbore firmentur ſolidiùs; Ficus immaturas Caprifici fœminæ fructibus circumponere ſolent, quo fit, ut & ficus brevi tempore, & perfectè matureſcant, & ita arbori firmiter inhæreant, ut de decidentia, nulla ratione impoſterum metuant. Hinc quoque in ſiccis campeſtribus Apuliæ, permittuntur ad rationem venti, ut flatus feratur in ficus, vel ejus fructus aliundè allati, & colligati, injiciantur ficui. Ineſt igitur Caprifici fructibus vis quædam maturativa, quam dum in præſentes alias ficus exſpirat ſphęricè, eas concoquit, crudum, & ſuperfluum, humidum terreſtreque in iis digerit, atque ita tandem ad maturitatem perducit, & cum hæc vis putredinem quoque impediat, fit ut ficus formam quoque in arbore conſiſtentem acquirant. Quæ omnia in mirifi-

co

o inſitionis artificio mirum in nodum eluceſcunt. Verùm de is vide Mundum noſtrum Sub-erraneum, lib. XII. de arte phy-eutica , ubi ſtupendum Natu-æ progreſſum quàm uberrimè roſecuti ſumus, uti & in Arte oſtra Magnetica, variis locis.

SECTIO IV.

De ſenſitivæ Naturæ Magnete.

CAPUT I.

e Magnete Æolio, ſive ventorum demonſtratore.

INeſſe nonnullis animalibus vim quandam mirificam ad ventos ſe con-ertendi , apertè me docuit Hi-ando Marina , piſcis volati-s, qui jam à viginti annis tholo Mu-

Muſei intra roſam nauticam ſuſ-penſus, indicis ventorum officio fungitur, & omnibus advenis inter cœtera rara oſtendi ſolet. Habet enim hanc ſibi vim inſi-tam, ut intra Roſam Nauticam Rhombis ventorum inſtructam, & juxta quatuor Mundi partes ſituatam, tenui filo ſuſpenſus, qualiſcunque tandem ventus foris ſpiraverit, illum eundem, intra Rhombum, hirundo, paleâ ori inſertâ demonſtret. Experimen-tum certum eſt, & jam uti dixi, à vinginti annorum curriculis di-ligenter obſervatum; undè & eundem, Magnetem Æolium ap-pellandum duximus; ut quem-admodum terreſtris Magnes in-variabili verticitate ad terreſtres ſe polos convertit, ita hic ad ventos ipſos, qui actu ſpiraverint. Quarè tam ſtupendam Naturæ vim, eâ, quâ fieri poteſt, dili-gentiâ, ſcrutemur.

Cer-

Certum eſt, hanc vim conver-
ſam ad ventos nequaquam inter
manifeſtas, aut elementares qua-
litates annumerandum eſſe, cum
hic etiam vitreis vaſis nullo aëri
pervii inclufus piſcis hunc effe-
ctum preſtare poſſit; cujus rei
haud obſcura indicia habeo; ergò
neceſſariò vi quadam à tota ſub-
ſtantię ſimilitudine, ſeu ſpecifica
quadam vi ad ventum, tanquam
ad aliquid, quod in hoc, vel illo
vento latet, ſibi commodum, & occulta quadam ſimilitudine naturę quaſi correſpondens, ſe convertet; illud autem, quod appetit animal, non ipſe ventus cenſeri debet, ſed qualitas quædam in ipſo vento latens, cujus ventus, veluti vehiculum quoddam eſt, quę in omnibus ventis eadem eſt, & tunc ſolùm afficit, cum à vento fuerit excitata, & ad ſympathicum corpus delata; undè piſcis tempore tranquiliſſimo cœtero-
quin

Ratio cur ad ventum ſe moveant.

quin ad ſitum indifferens, mco
tamen ubi ventus ſpiraverit, a
eum occulto motu ſe converte t
quæ quidem vis non in vivo tan
tùm eſt, ſed & in mortuo manee
Quod, & in Phyſa ſive Orbe glo
boſo piſce fieri fertur. Audiv
Phyſa piſcis. enim ab ipſis Ægyptiis, hoc am
mal in ſuperficie maris tranquil
& pacati inſtar calvariæ cujuſda
eminus comparere; ut vel ex hoc
calvariæ marinæ nomen apu
multas obtinuerit, atque hoc ſit
hiante ore, auræ ſpirantis bene
ca vi frui; quod & de hirundin
bus marinis obſervant piſcatore
& nautæ hujus noſtri maris; u
proindè ex volatu horum piſciu
in aliquam plagam, ii infallib
liter pronuncient ventum,
tempeſtatem, & plagam, ex qu
periculum iis immineat. Cu
igitur in vita, hac vi imbuan
tur, in mortuis eandem man
re veriſimile eſt; ſpecificas a
ter

em qualitates viventium etiam
oſt vitam remanere in rebus,
um plantarum, & vegetabilium
ires, tum animalium, ut A-
uilæ pennæ, oſſa Hippopota-
ni, cornua Rhinocerotis, pen-
æ Pavonis, ac innumera alia ſa-
is demonſtrant. Ex his igitur
mnibus ritè inter ſe collatis
hiloſopho clarè patebit, hanc
im anemotropicam, ſive ad
entos converſivam, non ſine
undamento in nonnullis piſci-
us reperiri. Referunt NN. PP.
ujuſmodi piſces, quos Vola-
ores appellant, magno numero
 ipſis navibus reperiri, ſive vo-
tu feſſos, ſive chordis, & fu-
ibus navis impactos, magno
Jautarum emolumento, cum
ptimi & delicati ſaporis compe-
antur. Sed hæc de Æolio Ma-
nete ſufficiant.

CAPUT II.

Quomodò Magnetiſmus inter Muſtelam, & Bufonem, Remoræ, & Torpedinis intelligendus ſit.

§. 1.

DIcitur vulgò ab hominibus experimento doctis, quod Bufo ex inſito naturæ diſſidio Muſtelam vicinam miro quodam modo intra os ſuum trahere, & devoravere conſueverit, de qua virtute cum jam à multis variè ſcribatur, meam hoc loco ſententiam aperiam.

Plerique dum hujus diſſidii naturalis mentionem faciunt, bufonem ore patente qualitatem Magneticam diffundere, quâ muſtela ceu faſcinata ità neceſſariò, ut effugere amplius non poſſit, trahatur. Sed hanc opinionem falſam eſſe indè patet: Si enim

bufco

uſo muſtelam Magnetica vi faſ-
naret, hoc fieri deberet, muſte-
 in ejus Sphæra activitatis con-
itutâ; at experientia docet, mu-
elam multis paſſibus ſæpè à bu-
ne remotam, arborum quoque
emotiora faſtigia, quo ſe à bu-
nis injuriam tutam & im-
unem conſtituat, aſcendere;
cenſus igitur, & receſſus ſpon-
neus animalis ab hoſte, nullam
 neceſſitatem inferri ſatis oſten-
t. Veriſimile igitur eſt, muſte-
m à bufone non trahi, ſed eam
mio, quo in bufonem effer-
ſcit, odio, dum auxilium quærit,
que non invenit ſolam in duel-
m cum bufone viribus ſuis plus
quo confidentem deſcendere;
fonem verò appropinquantem
i, beſtiolam venenato ſuo halitu
 intoxicare, ut vel ad primum
ultum exanimus victaque in
am cedat bufoni venatori. Eſt
im hic bufoni à natura inſitus
 aſtus,

aſtus, oris ſui immani rictu beeſtiolam primò terrefacere, deinde eandem exacerbare, atque ita exacerbatam viciniùs ſibi ad eam dem venenoſo ſuo halitu inficiendam ſiſtere, muſtelam autem in morem exacerbatorum canum ad horridam bufonis ſpeciem ſibi inimicam nunc accedere, nunc recedere, donec in rabiem acta viciniùs ſe ſiſtat, & ſic tandem veneno infecta Bufoni cedat.

CAPUT III.

De Magnete Navium, quæ Remora ſeu Echeneis dicitur.

Echeneis ſive Remora. INter cœtera etiam maximæ admirationis objectum ſe præbet Philoſophis mira iſta vis Remoræ ſeu Echeneidis: Echeneis inquam, omnium Auctorum monumentis celebrati animalis omnium difficultatum in Philoſophii

ophia occurrentium Aſyli; totus ignorantiæ Mœcenatis: Piſciculus autem deſcribitur pedalis longitudinis, ita dictus, à tenendo naves integras enim roſtrataſque naves tanquam cautibus affixas retinere creditur: & quamvis nihil adeò in cathedris vulgatum; nil ita omnium Philoſophorum monumentis notum ſit, ignotiſſimus tamen uſque in hunc diem manſit, cum nemo ſit, qui piſciculum hac ingenti virtute præditum ſe vidiſſe teſtari audeat. Vidi ego quidem in diverſis rerum curioſarum reconditoriis hujuſmodi animalcula & potiſſimùm hîc Romæ in celeberrimo clariſſimi viri Franciſci Gualdi, Equitis S. Stephani Antiquario, ſimilem piſciculum, cui nomen quidem Remora, ſive Echeneis, utrùm verò res quoque conveniat ei, non auſim determinare; certè ego dictum piſci-

culum inter Lamperras numerandum cenſeo, eos videlicet piſciculos, qui ore oblongo rugoſoque ſaxis, & navibus adhereſcentes humorum ſuctu vivunt, de quibus vide Rondeletium, & Aldrovandum. Si Plinio credimus, unicus hic piſciculus in Actiaca pugna prætoriam Antonii tenuiſſe palmamque ſupervenienti Cæſari dediſſe exiſtimatur: quinqueremem quoque navim Caii Caligulæ tenuiſſe, Suetonius refert. Hæc igitur Remora, ſive Echeneis hucuſque ab omnibus Philoſophis, credita eſt, habere, vim magneticam, quâ naves pleno curſu ad ſe attractas medio curſu ſiſtat immotas; cujus prodigioſæ virtutis rationes cum quærere conantur, ita ab Echeneide vinciri, trahique ſe permittunt, ut à magneticis ejus vinculis ſe expedire vix valeant. Fracaſtorius metu neſcio, cujus

Confutatio Remoræ.

vacui

vacui quod fieret, ſi Echeneis à navigio avelleretur, fruſtrà rem diſſolvere conatur; ſed quis ſibi in mediis aquis à vacuo timeret? Hanc igitur rationem cum ſupervacaneam videret, aliam aſſignavit multò priori pejorem, dum aſſerit, navim non ab Echeneide, ſed à ſcopulis & ſaxis virtutem aliquam *videlicet Magneticam* emittentibus, detineri. Echeneidem verò ſignum tantùm eſſe latitantium ſcopulorum: Sed ſi hoc, cur ſola illa prætoria Antonii à ſcopulis vicinis in Actiaca illa victoria detenta fuit? nulla verò aliarum, quarum innumeræ in iſto mari tum temporis morabantur; aut cur naves Ægeum mare tranſeuntes in hunc diem ab iſtiuſmodi ſcopulis magneticis non detinentur? Undè ego rem paulò profundiùs indagans, hunc piſciculum, ſalvo aliorum judicio, merè fabuloſum eſſe exiſti-

mo. Si enim hujuſmodi Remora in rerum natura exiſteret; certè fieri non poſſet, quin ſubindè effectus iſte in retinendis navibus eluceſceret; ſed à Plinio uſque ad hæc tempora, quibus non Mediterraneum tantùm mare, ſed & totus terrarum Orbis frequentiſſimis ſanè navigationibus luſtratus eſt, nullum hujuſmodi effectum notatum fuiſſe legimus; ergo veriſimile eſt, iſtiuſmodi animal cauſam retentionis navium non exiſtere; quod ſi naves alicubi firmatæ ſint, id tamen huic tam exiguę molis animalculo attribui minimè debuit, aut potuit. Si enim Echeneis hanc vim retentivam in ſe haberet, ergò manifeſtè ſequeretur, minus poſſe immediatè ſuperare id, quod potentiâ majus eſt; at hoc abſurdum eſſe quis non videt? cum omne retinens aliud, pondere aut reſiſtentia

aliud

aliud retentum ſimplici & non multiplicatâ potentia ſuperare debeat; res in Magnete ſole clarius eluceſcit, nullum enim frustum quantumvis efficaciſſimum, exactiſſimèque libratum, aliud majus graviuſque ſe allicere poteſt; niſi majori conſtet virium potentia, ſed id, quod levius eſt, accurret ad id, quod gravius eſt, præſertim quandò utrumque ſuo arbitrio relictum fuerit. Iterum vel navis teneretur ab hoc animalculo immediatione virtutis vel immediatione ſuppoſiti; neutrum dici poteſt; non prius; cum nulla virtutis naturalis proportio in hoc animalculo ad tam immenſam molem, qualis eſt unius prætoriæ navis, furentium ventorum impetu, extenſiſque velis raptę aſſignari poſſit; imò ſi vis hujuſmodi retentiva concederetur, non eſſet ratio, cur cymbam onerariam potiùs, quàm

inſulam integram, ſi navis foret traheret, ac ſic, vis hujus animalculi dici poſſet infinita, quæ omnia abſurda ſunt: Habet enim omne ens naturale ſuam determinatam virtutem, moli ſuæ, actionique proportionatam; videmus quidem in Magnetis natura moveri poſſe à minori majorem, præſertim ſi æquilibrati fuerint, ſed minor non ideò tenebit majorem, ſed ſi liber fuerit, accurret ad majorem, etiam ſi inefficaciorem, ne minor potentia majorem ſuperare cogatur. Neque immediatione ſuppoſiti tenere naves poterit Remora, cum retentio immediatione ſuppoſiti facta, non tam fiat virtute aliqua peculiari, quàm applicatione corporis unius ad alterum, in qua conjunctione id neceſſario alterum tenere dicitur, quod illo fortius eſt, & majorem reſiſtendi vim habet. Quod de Remora

ad

ad dictam navim ventis agitatam dici nulla ratione poteſt; Videmus enim formicam portare quidem poſſe pondus grani aut paleæ majus ſe, at ponderoſius ſe, ut portet impoſſibile eſt, quæ omnia ex ſtatica nota ſunt. Hinc ſi quis Archimedi terram aliam daret toto hoc telluris corpore graviorum, quo veluti loco inſtrumentum ſuum panſpaſton firmare poſſet, non eſt dubium, quin hoc noſtræ Telluris corpus extra ſuum centrum poſſet dimoveri; alias molimen impoſſibile. Hinc machinæ ad ſaxa attrahenda conſtructæ, ſi leviores fuerint pondere quod attrahunt, non machinæ pondus, ſed pondus machinam in altum levabit; ut in quodam loco non ſine riſu me vidiſſe memini. Falſa igitur ſunt omnia, quæ de Remora hac ab inexpertis Philoſophis, & nimium credulis adduci ſo-

lent. Non nego tamen ſubindè contingere, ut navis in medio curſu ſiſtatur immota; ſed hoc non occultæ qualitati Remoræ, nec virtuti ab influxu Cœli derivatæ, aut alteri cauſæ phantaſticæ propriè, ſed contrariis æſtibus maris, ſive currentibus adſcribendum putem. Niſi enim ego hujuſmodi eventus ipſe obſervaſſem, ægrè, ut crederem induci potuiſſem; contingit enim haud infrequenter in mari & freto ſiculo, ut ingens navis oneraria omnibus extenſis velis ſecundo vento, ita in mediis fluctibus hæreat, quaſi trabalibus clavis eſſet affixa, aliis viciniis curſum ſuum tenentibus; quod non ego tantùm ceù oculatus teſtis aſſero, ſed & Meſſanenſes frequenter hoc ſpectaculo gaudent. Dum igitur in anguſtiis Archipelagi Prætoria Antonii in Actiaca victoria detenta fuit,
id

d veriùs currentibus & Euripis, qui admodum frequentes in iſtiuſmodi faucibus reperiuntur, adſcriberem, non Remoræ, quæ per nimiam credulitatem ſcholarum cathedras irrepſit; dici enim vix poteſt, quanta æſtus marini, currentiumque in ſiſtendis navibus vis ſit & efficacia eſtque hic effectus, in tam celebribus, tum mediterranei tum Oceani navigationibus adeò notus & manifeſtus; ut vel ipſis pueris conſtet. Ut proindè ſat mirari nequeam, Remoram jam à biſmille annis in ſcholis & cathedris non ſolum dominatam, ſed & ità viris etiam doctiſſimis, acutis, non duntaxat retentiones navium cauſam creditam, ſed & magno argumentorum pondere in hæc uſque tempora non alio niſi ſub abdito qualitatis occultæ velo propagatam fuiſſe quaſi naturę deſit modus quo ſimiles effe-

ctus producantur. Hi ſi eſtus marini mirificas operationes penetraſſent ubique paulo ſanius, dee parodoxo hoc Remorę effectui philoſophati fuiſſent.

CAPUT IV.

Alius Magnes in certa Conchyliorum ſpecie noviter detecta, Torpedinis vim habens.

SCribit mihi doctiſſimus D. Alexander Fabianus, cui hoc opuſculum dicatum volui, ſe inter cœtera rara; quæ mihi tranſmitteret; eſſe quoddam conchiliorum genus, quod uti à natura, induſtriâ quadam humana arte ſuperiori, cum incredibili artificio elaboratum eſt, ita quoque, eâ à Natura proprietate pollet, ut vel ſolo tactu ſtuporem brachiis, manibus, cæteriſque membris quandam veluti ſideratio-nem

mem inducat, quaſi id tangi nollet, quod adeò eleganti pulchritudine & decore a Natura perpoſitum eſſet, cum itaque dictus Alexander, unicum amicitiæ meæ decus, id frequenti experimento, tum in aliis, tum in ſe, qui & primum ſe hujus virtutem detexiſſe ſcribit, ſumpſerit, eundemque ſemper effectum, pro varia hominum differenti temperie & conſtitutione compererit; hinc quàm obnixiſſimè à me contendit, ut tam exoticum narcoticæ, ſive ſtupefactivæ virtutis effectum, mox ubi ſimilia conchilia à ſe miſſa obtinuiſſem examinare, ejuſque cauſas reddere, non omitterem. Victus itaque precibus, faciam, quod jubet, & quantum ingenii mei imbecillitas mihi permiſerit, hocce Naturæ arcanum, quantâ potero diligentia evolvam.

Quod antequam aggrediar, prius

prius hoc loco epiſtolam ab Alexandro Fabiano Hiſpanico idiomate de novo hoc Naturæ prodigio, ad veritatem conteſtandam apponere viſum fuit. Sic autem ſcribit.

Al muy Reverendo Padre Athananaſio Kirchero Alexandro Fabiano.

Dalla puebla de los Angeles a. 1665. *Imbio à V. Paternidad muy Reverenda entre las otras curioſidades, dos conchas redondas d'un animal marino, que non me aviſaron como ſe llama, coſa portentoſa de admiracion, y prodigio, todas naturalmente guarnecidas por fuera de unos botoncillos con tal orden, y concierto, como ſi allì eſtubieran por la induſtria del humano intend imiento pueſtos. Notenſe bien que ay mu cho que ſpecular en ellos; tiene raras propriedades, y entre ellas la prodigioſa, que admiro es,*

la

que yo he deſcubierto, y que aſta ora no ha caido nadie en ella, y que tomandola en la mano, y un ſin tomarla, ſino tocarla ſolo, ' inſtante atrae, o commueve, alborota los humores, o la ſangre tal ſuerte, que parece, que el azo queda adormecido, inchado, ſin ſentido, y de alli por todo el erpo ſe ba diffundiendo, que no rece ſi no que todo el cuerpo ſe eſcoiunta, o ba muriendo, y no ſe eſta ſerà qualidad attractiva, mmotiva, o venenoſa: lo que yo decir es, que à mi me alborota do el cuerpo de tal ſuerte, que rece, que yo muero. En infinitas periencias, que he hecho, y aun n llegarle la mano, ſi no ſolo des e un trecho competente, obra como yman en el yerro, ella en los humores del cuerpo. Por ver ſi eſto ra ſolo en mi por alguna antipatia, ue pudiera tener mi naturaleza, mi qualidad de humores con eſte

ani-

animal, y ſus conchas, quiſe que otros hizieran experiencia de l meſmo, y hallè que en todos obrab lo meſmo en unos mas, en otro menos. Allà Vueſtra Paternidad co ſu gran ſabiduria, de que lè hà dotado Dios, eſſaminara eſte nueb prodigio, que yo hè deſcubierto ignorado de todos los hombres d mundo, que ya le deſcubrirà algu ſecreto, que dè que admirar a todo philoſophando de nuebo en eſte nueb prodigio. In hac deſcriptione, curioſus, & ſedulus explorator omnes diffuſæ qualitatis circumſtantias, exponendo ſe etiam gravioris alicujus infirmitatis periculo, quam ex virulentæ qualitatis diffuſione contrahere poterat, adeò exactè recenſuit; ut naturalium virium indagatores, velut manu quadam ducat, ad veram effectuum hujuſmodi exoticorum cauſam cognoſcendam; magnetiſmus utique in hac actione latet.

t, non tamen qualem in vero agnete experimur, ſed qualem enenorum actinoboliſmus in orporibus humanis producit, uti aulò poſt oſtendetur. Sed audiamus jam reliqua, quæ in dicta epiola, de hujuſmodi conchyliis bſervavit. *Con otras*, inquit, *dos as pequeñas, me quedo yo para oſeguir cierta experiencia dello; a una que es la mas chica es tanto que comueve, que aunque la coja la mano con un paño cubierta, ze lo meſmo; La una que bà ay ba dentro ſus dientes, que al dedor de eſte agujero tiene, los uales todos aun tiempo los ſierra, queda todo el agujero tapado, y a n meſmo tiempo, quando debe abrir boca, los abre ſobre aquellos boncitos, de que eſta guarnecido, ene unas puntas en cadauno enjada la ſuya unas grandes, otras equeñas, que todos deſpues ſe le en, y parece en caiendo la guarnicion,*

nicion, y labor, que hazen los botoncitos. His itaque propoſitis jam ad genuinam hujus prodigioſi effectus cauſam detegendam nos convertamus.

Notandum itaque, quemadmodum amicus mihi ſcribit, hujuſmodi Conchylia non ex eorum numero eſſe, quæ paſſim tum in fundo, tum ad littora maris reperiuntur; ſed intra marini piſcis viſcera condita, ſive ibidem ex naturali piſcis temperamento nata, ſive deglutita inveniri. Qualis tamen piſcis ſit, aut quo nomine vocetur, de eo, nec ipſe me instruere, nec ab aliis de eo quicquam reſcire potuit. Ego autem omnibus & ſingulis proprietatibus hujus fœtus, quem ventre ſuo geſtat, conſideratis, dico, alium piſcem eſſe non poſſe, quam Torpedinem, cujuſmodi portentoſæ magnitudinis pacificum mare proferre, apud Rerum

Ame-

mericanarum ſcriptores me le-
ſſe memini.

Porro inter cœtera animalia Magnetica poſt Echeneidem, Torpedinem quoque ſtatuunt. Eſt autem Torpedo piſcis eâ qualitate imbutus, ut vel fuſcinæ, baculique extremitatis tactu membris ſtuporem inducat; undè à Græcis Narce dicitur, de qua elegantur ſanè Oppianus ita canit.

Torpedinis vis ſtupefactiva.

Oppianus.

Cui deſunt vires, cui deſunt brachia, magnum
Ingenium Natura dedit, ſe fraude tuetur,
Atque dolis magnum piſcem, fortemque trucidat,
Turpe veneficium tenero ſub corpore ſentit
Natura Torpedo datum, proprium quoque membris;
Nam duo ſe tollunt diſtenta per ilia rami;
Qui fraudem pro robore habent, piſcemque tuentur;

Quos

Quos ſi quis tractat, perdit per
membra vigorem,
Sanguine concreto rigidos nec comm
movet artus;
Solvuntur ſubitò contracto in cor-
pore vires.

Hoc igitur aſtu piſcis non contra hoſtes ſolùm ſe defendit, ſed & ad neceſſaria quoque vitę ſuſtentandæ ſubſidia utitur. Eſuriens in arena, loco, ubi multi piſcium greges ſtabulantur, immotus veluti in inſidiis latet: quotquot verò piſces eum propiùs acceſſerint, eos torpore ſuo ita ſtupefacit, ut omni motu privati, in eſcam tandem cedant Torpedini ingenioſo piſcatori. Hoc dolo torpidiſſimus piſcis, vel vivaciſſimos quoſvis expugnare ſolet; hinc apud Platonem, Menon Socratem Torpedini comparare ſolebat, quod argumentorum vi & efficacia reliquos Philoſophos convictos, ita in ſuam ſententiam attraheret, ut ab eo

Socrates cur Torpedini comparatur.

ſe expedire ampliùs non poſ-
t ; & quod prodigioſum omni-
recitat de Abyſſinis rebus P.
dignus, nimirùm non homi-
ſolùm toto corpore Torpedi-
attactu ſtupefieri, & immani-
cruciari ; ſed etiam explora-
m eſt, inquit, ſi inter mortuos
ces Torpedo ponatur, & inibi
moveat, eos quos tetigerit, in-
no quodam, & arcano motu
cieri, ut vivere videantur, quod
mini mirum videri debet ; uti
im in viva animalia virtutis ſuæ
icaciam in commotione humo-
m exerit, ita quoque in mor-
os recenter, ſyngeniæ naturæ
ſces, in quibus ſpiritus animales
ndum extincti ſunt realem ali-
am motionem imprimere poſſe
hil dubito. In noſtris quidem
orpedinibus experientia docet,
n totum corpus, ſed manum,
t brachium, ſive pedem, quo
orpedinem quis tetigerit, ſtupe-
fieri:

Vera vis Torpedinis.

fieri : qui tamen ſtupor non multo tempore durat , ſed ad quamvis excitationem corporis facilè ſuperatur , ut in me ipſo expertus ſum. Hujus tam rari effectus cauſam variam varii aſſignant ; plerique à Torpedine ſtupidi , cauſam effectus per occultam , & ignotam qualitatem , ſe dare poſſe putant. Ego omiſſis innumeris circa hunc piſcem nugamentis dico , piſcem hunc narcotica quadam facultate ſtuporem inducere, quam quidem facultatem non præcisè frigoris effectum eſſe dico ; ſed ſenſibus imperviam qualitatem nervis , & muſculis contrariam , quæ ex irritati piſcis corpore ſphęricè diffuſa , ubi muſculos , & nervos invenit , in eorum ſpiritoſam ſubſtantiam agendo ſtupidos reddit , non ſecus , ac venenoſorum quorundam ſerpentum qualitas , quæ corporibus non morſu tantùm indita ,

Ratio ſtupefactionis.

ita, ſed & ſubinde per ipſas haſtas, baculos, gladios derivata, ſtatim ſubtili vi ſua totius corporis ſubſtantiam penetrat, potiſſimum nervis, & muſculis tremorem, convulſionem, ſpaſmum, ſimiliaque ſymptomata inducendo efficit. Non ſecus dico, agere Torpedinem, irritata enim inſenſibili motu qualitatem hanc narcoticam ſibi peculiarem in orbem diffundens, ſanguinem & ſpiritum in venis, muſculis, nerviſque latentem, ſpecifica quadam frigiditate ipſis indita congelat, quam congelationem ſtupor, ſpaſmus, & convulſio ut plurimùm ſequitur. Nullam ergò in hujus effectus cauſa concipienda difficultatem video.

Quomodò verò, ut ad inſtitutum noſtrum revertamur, narcotica hæc Torpedinis falcultas conchylio communicetur, admiratione non caret. Hoc con-

ſtat experimento, animalia, varia lapidum genera intra viſcera ſua producere, quæ mirandis effectibus polleant; quę omnia, uti quàm ſępiſſimè in VIII. Libro Mundi Subterranei proſequimur, ita Lectorem ad eum tranſmittimus. Sive itaque hujuſmodi conchylium intra Torpedinis viſcera natum ſit, ſive inglutitum, non eſt dubium, quin eidem virtutem ſuam naturalem quoque communicet piſcis; ſiquidem Natura intra viſcera animalium, ſaxeum, tophaceum, ſive calcinoſum quidpiam ex ubertate particularis ſalis, quo pollet, producere conatur, in quo virtutes ſuas in corpore diſperſas in unionem reducat, uti in Bezoartico lapide patet, & ſignatura, & characteriſmus iiſdem inſitus apertè demonſtrat.

Dico itaque, eſſe nonnulla in corporibus concreta, quæ to-

tius

us ſubſtantię ſimilitudine ſibi
mile trahant, ut in præceden-
bus de Serpentis pileati lapide Ratio virtutis ſtupefa-
iximus, & hujuſmodi per ma- ctivæ.
netiſmos ſuos naturales trahere
iximus, uti de Batrochite Dra-
onite ſimilibuſque fertur. Sunt
ræstereà quædam, quæ naturalem
uendam conſenſum, aut diſſen-
am ad aliquod humani corporis
membrum habent; ut Canthari-
es vel manu detentæ aliquantiſ-
er, urinam ad ſanguinem red-
endum movent; ſic eſus ficus
ndicæ urinam in ſanguinem
x templo tingit; pari pacto ve-
ena quælibet primę claſſis cordi
mprimis adverſa ſunt, quæ ſpi-
tus vitales ſubitaneâ violentiâ
ppreſſos deſtruunt, uti ſolus aſpi-
is afflatus ſubitaneam ſideratio-
em inducit: Uſnea verò, ſive
uſcus in demortui hominis cra-
io natus, epilepticis mirum in
odum ſolo attactu prodeſſe fer-

tur; ita Chondrillæ hęmorrhoidalis radix ſolùm collo affixa hæmorrhoides præpotenter ſiſtit; quorum omnium rationes in Arte Magnetica diquiſivimus.

Atque ad hujuſmodi meritò revocari poteſt narcotica vis hujus noſtri conchylii, quod participatam ſiderativam Torpedinis virtutem ſpecificam, his ſpiritibus confertam intra ſuam ſubſtantiam concentratam ſimulac

Vis ſpiritibus conferta.

diffuderit, ſtatim per intimos poros ſummâ ſua ſubtilitate penetrans, potiſſimum nervos infeſtat, muſculorum claudit oſcula, atque adeò ſpiritibus veluti coagulatis, neceſſario ſtuporem & carcoma in illis producunt, quo & ſanguinis per venas diffuſio impedita, toti corpori ſiderationem quandam inducit. Conchylium itaque idem & efficaciori quidem virtute participata à Torpedine, & intra ſe unitâ, quam

el ipſa Torpedo, in qua vis di-
perſa latitat, agit. Et quamvis
ęc venenoſa qualitas dici poteſt,
lico tamen, inter pręcipua ve-
ena computari non poſſe, cum
on cor, ſed nervos & muſculos
otiſſimum appetat; quibus de-
ilitatis, & ſanguinem in corde
eniſque ſtabulantem nonnihil
er accidens debilitat, uti expe-
ientia in noſtris Torpedinibus
ocet, ſiquidem piſcatores hac
arcotica Torpedinis violenta vi
orrepti, vel ſolo generoſi vini
auſtu, qui ſpiritus reſuſcitet, fa-
ilè liberantur.

Ego ſane examinatis conchæ
ujus Mexicanæ ſtriis mira pro-
ortione à natura diſpoſitis, nihil
liud eſſe dixerim, quam Ericium
arinum, noſtris in maribus
uam frequentiſſimum, à quo ſi
pinas dempſeris, in unda cruſta
andem prorſus ſtriarum diſpoſi-
onem, linearumque ductum,

miro nodulorum ordine interſtinctum, quam in Mexicano ſpectamus, reperies. Ericii ſiquidem à Torpedinibus, qui in Oceano Americano cernuntur grandioris molis, inglutiti, qui uti cum dictis Torpedinibus ſimul in eodem limoſo maris fundo, ſemper verſantur, ſic quoque naturali quodam appetitu eos in nutrimentum congruum trahunt, & conſequenter virtutem ſuam narcoticam iis facile communicant. In mari verò noſtro mediterraneo, etſi innumerabilis copia paſſim reperiatur, tantum tamen abeſt, ut narcotica vi polleant, ut potius delicatum etiam crudi comeſti cibum præbeant; cujus rei rationem aliam non eſſe putem, niſi quod noſtrę Torpedinis minoris molis ſint, quam ut Ericium deglubere queant. In Oceano verò Americano ubi, uti dictum eſt, prægrandinis molis Torpedines ni-

idulantur , illas utique una cum æteris piſcibus , & oſtreis , eri-ium quoque inglutire poſſe, nul-um dubium eſſe debet , niſi ei , qui grandiorum piſcium eviſcera-ionem non vidit ; Has igitur Eri-ciorum conchas , ſeu cruſtas ex ongo cum torpedine intra viſce-a contubernio , virtutis ſtupefa-ctivæ participes fieri , nihil dubi-o. Si vero dicamus conchas has etiam intra limoſę ſubſtantię Torpedines veluti in limoſo quo-dam utre ex inſiti ſeminis ibidem latentis virtute , naſci ; non eſt ullum dubium , quin & virtutem ſtupefactivam à Torpedine , quemadmodum lapides intra nonnulla alio animalia nati , uti in præcedentibus diximus , ean-dem virtutem, quâ animal pollet, participare poſſunt.

Innumera hoc loco de aliis Magneticis corporibus , quæ in majeſtate Naturæ relucent, dicen-da

da erant, verùm cum ea partim in præcedentibus, ex Arte noſtra Magneticæ, partim ex Mundo ſubterraneo adduxerimus, ea hîc iterare, ſupervacaneum duxi.

CONCLUSIO.

Quæ cum ita ſint, nil porrò reſtat, niſi ut huic, qui ab æterno, juxta illud Iſaiæ, nos ad ſe attraxit miſerans, æterno & incorruptibili animarum Magneti indeclinabiliter adhæreamus, in hunc ſolum animus noſter, cordiſque intentio perpetuò inclinet, nec ullo unquam terrenæ contagionis pondere ab eo ſeparemur. Ita Deum ad præſens in omnibus diligamns, ut in eo tandem omnia diligamus: quiſquis enim hoc in tempore ſeſe Deo plena charitate devoverit, in Deo ſe denique recuperavit, reformatus ideæ ſuæ perpetuò adhærebit; Qui verò diſ-

cerptus

erptus mutilatuſque fuerit à ſua dea, is per ſcalam Magneticam Divinorum operum , quæ nil a-liud, quàm Divinæ potentiæ, & ſapientiæ quædam ſpecula ſunt, ſollicito animo tendat , ardenter eum, qui omnia in omnibus eſt, inquirat, invento , omni animi contentione per bonorum ope-rum ſtudium quàm arctiſſimè ſe conjungere ſtudeat , ſic Ideatum ideæ Divinæ conformatum, tan-dem ad deſideratum æternæ feli-citatis portum , nullo unquam tempore ab eo ſeparandus per-tinget.

F I N I S.

Ad

Ad Inclytum Virum

ALEXANDRUM FABIANUM

ELOGIUM I.

Alluditur ad Nomen.

Ex merito ALEXANDER diceris
Novus Orbus habet in Te
Alterum Magnum ALEXANDRUM
Eò majorem quò meliorem;
Ille ſub cruentis Macedonum ſignis pugnavit,
Tu viciſti ſub cæleſti Nomini JESU vexillo,
Ille Ambitionem amplificavit;
Tu propagaſti pietatem.
Ille arma quocunque circumtulit
Tu virtutes intuliſti
Ille poſitis Militum caſtris
Arva Indica oppreſſit
Tu inſtituta Presbyterorum Congregatione
Mexica regna recreaſti
Ille habuit Angulum Terræ pro Meta
Tibi meta erit Cælum
Quia pro Cælo ALEXANDER es.

ELO-

ELOGIUM II.

ALLUDITUR

AD

COGNOMEN.

Non ſolū ex merito ALEXANDER nominaris
Sed etiam ex vero diceris cognomine
FABIANUS
Totus quodammodo ex FABIIS conſtas
Eam excitaſti Sodalitatem
In qua vetus FABIORUM familia revocatur
Hæc Romanam Rempublicam ſuſtentavit
Pugnando & Moriendo
Qua Sodalitas Chriſtianam Religionē ſuſtentat
Laborando & Orando
Pugnat in Inferos, qui contra Inferos laborat
Moritur pro Religione qui per Religionem orat
Sic Mexicana pietas ſtat
Quia FABIANUS es.

Ad Eundem.

De Libro illi ab Athanaſio Kirchero dedicato;
Quo triplex mundi Magnes continetur.

EPIGRAMMA.

Quàm bene *Kircherus* triplici magnete coruſcant
Virtutiſque Tuæ ſymbolo clara notat.
Namq; tibi eſt pietas, doctrina, & prodiga dextra
Sic hominum longè diſſita corda trahis.

IGNATIUS BOMPLANUS
Soc. Jeſu.

SE-

SERIES SECTIONUM

t Capitulorum, quæ in hoc opuſculo continentur.

SECTIO I.

PRÆLUSORIA.

Caput I. QUam *Natura in ſingulis rebus propriis viribus exornandis potens ſit, quam ſagax & provida.* *fol.* 1

Cap. II. *In mundo ſenſibili, nil adeo occultum eſſe, cujus probabilis ſaltem cauſa aſſignari non poſſit, ubi & diverſæ philoſophorum ſententiæ & opiniones de abditis Naturæ operationibus adducuntur.* 5

Cap. III. *Quod tota Natura rerum in lite & amicitia poſita ſit; ſive quod idem eſt, quod omnes actiones rerum attractu & repulſu peragantur.* 12

SECTIO II.

De Magnetibus animatis.

Cap.I. *Compoſitiones rerum in Elementari mundo nonniſi per per attractum & repulſum fieri.* 266

Cap. II. *An Elementa verè magneticè trahant.* 388

Cap.III. *Quid ſit magnes inanimatus.* 455

Cap.IV. *De particularibus Magnetibus quæ in Natura rerum reperiuntur.* 477

Cap.V. *De Magnete venenorum noviter detecto, ejuſque mirandis viribus & proprietatibus.* 588

Cap.VI. *Unde proveniat admiranda hoc in lapide veneni attrahendi vis & efficacia.* 71[illegible]

Cap.VII. *De venenorum Natura & proprietate, atque de ſtupendis proprietatibus queis venenum intra corpus diffuſum aliud venenum quodcunque tandem interimat.* 7[illegible]

S E

SECTIO III.

De Magnetibus in Vegetabili Natura exiſtentibus ſive de Soliſequis & Lunæſequis Magnetibus.

Cap.I. IN *Plantarum œconomia Magneticæ virtutis efficacia mirum in modum eluceſcit.* 85

Cap.II. *De Magnetibus ſolaribus.* 93

Cap.III. *Magnetes Lunæ-ſequii ſive ſelenotropii.* 104

Cap.IV. *Inquiſitio cauſarum circa dictos effectus.* 123

Cap.V. *De radicibus nonnullis, Indiarum,* &c. 134

Cap.VI. *De nonnullis aliis rebus mira proprietate, in cura infirmitatum pollentibus.* 150

Cap.VII. *Quæritur cauſa, & ratio prædictarum virtutum, queis dictæ radices pollent.* 155

Cap.

Cap. VIII. *De Magnetiſmo Palmæ inter marem & fœminam.* 161

SECTIO IV.

De ſenſitivæ Naturæ Magnete.

Cap. I. D*E Magnete Æolio, ſive ventorum demonſtratore.* 165

Cap. II. *Quomodo Magnetiſmus Muſtelam inter & Buſonem, &c. intelligendus ſit.* 170

Cap. III. *De Magnete Navium, quæ Remora ſeu Echeneis dicitur.* 172

Cap. IV. *Alius Magnes in certa Conchyliorum ſpecie noviter detecta, Torpedinis vim habente repertus.* 182

CONCLUSIO.